Бүхы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

СОВЕТСКЭ СОЮЗАЙ КОММУНИС ПАРТИИН БУРЯАДАЙ ОБКОМОЙ, БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ, МИНИСТРНҮҮДЭЙ СОВЕДЭЙ ОРГАН

…етэмнай 1921 оной …абрин 21-һээ гарана | № 150 (16373) | 1983 оной июниин 30, четверг | Сэн 3 мүнгэн.

МОСКВАДА УУЛЗАЛГА БОЛОБО

…Б-гэй, ВНР-эй, ГДР-эй, …эй, СРР-эй, СССР-эй, …Р-эй партийна болон гү… …й хүтэлбэрилхы ажал ябуу… …адай уулзалга 1983 оной …ин 28-да Москвада бо… …. Уулзалгада хабаадаа…:

…лгариин Арадай Респуб…һаа — Тодор Живков — …ариин Коммунис партиин …й Генеральна секретарь, …ариин Арадай Республи… Гүрэнэй Соведэй Түрүү…, делегацийе толгой…о; Гриша Филипов — …гэй ЦК-гай Политбюро… гэшүүн, НРБ-гэй Ми…нүүдэй Соведэй Тү…гшэ; Добри Джуров— …гэй ЦК-гай Политбюро… гэшүүн, НРБ-гэй арадай …оноын министр; Петр Мла…—БКП-гэй ЦК-гай По…юрогой гэшүүн, НРБ-гэй гадаадын хэрэгүүдэй министр;

Венгриин Арадай Республикаһаа—Янош Кадар —Венгриин Социалис хүдэлмэришэнэй партиин ЦК-гай Нэгэдэхи секретарь, делегацийе толгойлогшо; Дьердь Лазар—ВСРП-гэй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, ВНР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ; Фридьеш Пуйя—ВСРП-гэй ЦК-гай гэшүүн, ВНР-эй гадаадын хэрэгүүдэй министр; Карой Чеми —ВСРП-гэй ЦК-гай гэшүүн, ВНР-эй оборонын министерствын гүрэнэй секретарь;

Германиин Демократическа Республикаһаа Эрих Хонеккер—Германиин Социалис нэгэдэмэл партиин ЦК-гай Генеральна секретарь, Германиин Демократическа Республикын Гүрэнэй Соведэй Түрүүлэгшэ, делегацийе толгойлогшо; Вилли Штоф—СЕПГ-гэй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, ГДР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ; Гейнц Гофман — СЕПГ-гэй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, ГДР-эй национальна оборонын министр; Оскар Фишер—СЕПГ-гэй ЦК-гай гэшүүн, ГДР-эй гадаадын хэрэгүүдэй министр;

Польшын Арадай Республикаһаа — Войцех Ярузельский —Польшын Нэгэдэмэл хүдэлмэришэнэй партиин ЦК-гай Нэгэдэхи секретарь, Польшын Арадай Республикын Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ, делегацийе толгойлогшо; Юзеф Чирек—ПОРП-ын ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, ЦК-гай секретарь; Стефан Ольшовский—ПОРП-ын ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, ПНР-эй гадаадын хэрэгүүдэй министр, Флориан Сивицкий — ПОРП-ын ЦК-гай Политбюрогой гэшүүндэ кандидат, национальна оборонын министрэй орлогшо Польшын сэрэгүүдэй генеральна штабай начальник;

Румыниин Социалис Республикаһаа—Николае Чаушеску—Румыниин Коммунис партиин Генеральна секретарь, Румыниин Социалис Республикын Президент, делегацийе толгойлогшо; Константин Дэскэлеску—РКП-гэй ЦК-гай Политическэ гүйсэдхэхэ комитедэй гэшүүн, СРР-эй правительствын Премьер-Министр; Константин Олтяну—РКП-гэй ЦК-гай Политическэ гүйсэдхэхэ комитедэй гэшүүн, СРР-эй национальна оборонын министр; Миу Добреску—РКП-гэй ЦК-гай Политическэ гүйсэдхэхэ комитедэй гэшүүндэ кандидат, ЦК-гай секретарь; Штефан Андрей—РКП-гэй ЦК-гай Политическэ гүйсэдхэхэ комитедэй гэшүүндэ кандидат, СРР-эй гадаадын хэрэгүүдэй министр;

Совет Социалис Республикануудай Союзһаа — Ю. В. Андропов — Советскэ Союзай Коммунис партиин ЦК-гай Генеральна секретарь, Совет Социалис Республикануудай Союзай Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ, делегацийе толгойлогшо; Н. А. Тихонов—КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ; А. А. Громыко—КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын нэгэдэхи орлогшо, СССР-эй, гадаадын хэрэгүүдэй министр; Д. Ф. Устинов—КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, СССР-эй оборонын министр;

Чехословакиин Социалис Республикаһаа—Густав Гусак—Чехословакиин Коммунис партиин ЦК-гай Генеральна секретарь, Чехословакиин Социалис Республикын Президент, делегацийе толгойлогшо; Любомир Штроугал — КПЧ-гэй ЦК-гай Президиумэй гэшүүн, ЧССР-эй правительствын Түрүүлэгшэ; Васил Биляк—КПЧ-гэй ЦК-гай Президиумэй гэшүүн, КПЧ-гэй ЦК-гай секретарь; Богуслав Хнеупек —КПЧ-гэй ЦК-гай гэшүүн, ЧССР-эй гадаадын хэрэгүүдэй министр; Мартин Дзур—КПЧ-гэй ЦК-гай гэшүүн, ЧССР-эй национальна оборонын министр.

Уулзалгада хабаадагшад һүүлэй үеын уласхоорондын үйлэ хэрэгүүдэй хүгжэлтэ тухай һанамжануудаа андалдан абалсаад, удаадахи хамтын мэдүүлгэ баталан абаба.

ХАМТЫН МЭДҮҮЛГЭ

…залгада хабаадагшад Ев…до ба бүхы дэлхэй дээрэ …лдожо байһан оршон …алые хамтаараа зүбшэн …хэ зуураа, оршон байдалай …түгшүүриилтэй, гүрэнүүдэй …ондохи харилсаанай тог…тай һайн бэшэ болоожо, …й ехэ уршаг түбэгтэ …олонгуудтай ядерна дай…аюулай үргэдэжэ байһан…дашарамдуулан, һанаа…зобожо байһанаа социа… гүрэнүүдэйнгээ үмэнэһөө …үлбэ. Эндэ аюул түбэ…э бүхы оронуудай ба ара…й анхарал хандуулха шу… гэжэ тэдэнэр тоолоно. …шавска Договорто хабаа… гүрэнүүдэй Политичес…бшэлгын комитедэй Пра… болоһон зүблөөнэй 1983 январиин 5-да абаһан …тическэ декларации дотор …улагдаһан уласхоорон… байдалай хүгжэлтэ тушаа …гэнүүд, тобшололнууд …гын үедэ батадхагдаа. …нь буу зэбсэгүүдые бү…аргалгые болюулха, зэб…рэгсэлнүүдые, илангаяа …а буу зэбсэгүүдые ху… эхилхэ, адли тэгшэ эр… бэеэ даа һан ба нацио… дулдыданги бэшэ бай… хүндэлэлгын эрхэ бай…, харилсаа холбооной, …й байдалай ба эб най…лай оршон байдалда гүрэнүүдэй хүгжэлтые …а тухай арадуудай, ту…элтэй болон эб найрам… дуратай бүхы хүсэнүү…эрид шиидэнхэй байһан тобшололдо хабаатай …

…нь уласхоорондын ха…энүүдтэ нүлөөлдэг, ор…йдалые орёо түгшүүрил…элгодог хангалтагүй эрхэ …лнүүд тухай Прагадахи …ическэ декларациин тоб…до хабаатай байна. …зэбсэгүүдые бүтээн гар…үзэгдөө дуулдаагүй үр… хэмжээндэ хүрэжэ бай…өһэдынгөө ябуулгануу…сэрэгэй булюу хүсэтэй …е хүсэжэ байһанаа …олон тэдэнэй зарим со…үүд нюунагүй. Дундуур …хэрэглэгдэхэ американ …шэнэ ракетэнүүдые …Европодохи НАТО-гай … гэшүүн-оронуудта та…одхохын тула баазануу…байгуулха хүдэлмэри …. Стратегическэ ядер…э хэрэгсэлнүүдые үй…илгын ба тэдэниие га…эрэ, далай соо, агаарта …тодхолгын программа…бэелүүлэгдэжэ байна. …линай дайдада ба га…эрэ байһан юумэндэ …о хэхын тула сэрэгэй …линай түхеэрэлгэнүүд …олоно. Хүн зониие … алаха, хюдаха зорил…үсэ ехэтэй тон шэнэ … юрын буу зэбсэгүүд …энэ. Сэрэгэй гаргаша…эид дэшэлжэ, арадуу…йдалые улам хүшэр болгоно.

…эбсэгүүдые бүтээн гар… хизаарлаха, хороохо …өөнүүдэй урагшатай … ябуулгадаагүй дээрэ…наагаа зобожо байһа…улзалгада хабаадагшад …э. Энэнь Европодо … буу зэбсэгүүдые бү…ргалгые хизаарлаха ту…ратегическэ буу зэбсэ…хизаарлаха ба хороохо …Женевэдэхи хөөрэл…э, мүн буу зэбсэгүүдые хуряаха талаар Женевэдэхи комитедэй хүдэлмэридэ, Түбэй Европодохи зэбсэгтэ хүсэнүүдые, буу зэбсэгүүдые хамтаараа хороохо тухай Венэдэхи хөөрэлдөөнүүдтэ хабаатай байна.

Буу зэбсэгүүдые бүтээн гаргалгые һүжэрөөлгэ тэдэниие хизаарлаха ба хороохо тухай хөөрэлдөөнүүдтэ бодомжотойгоор хандаха хүсэл эрмэлзэлтэй байха тухай мэдэлгэнүүдээр, сэрэгэй хүсэ шадалаа үргэдхэлгэ эб найрамдалай ба арадуудай аюулгүй байдалай аша туһада алба хэхэ юм гэһэн худал хуурмаг баталалгаар улам дэбэргэгдэжэ байһан ушарта уулзалгада хабаадагшад анхаралаа хандуулба. Уулзалгада хабаадаһан гүрэнүүд иимэ политикые эрид буруушаана.

Хүсэ хэрэглэлгын ба зонхилолгын, гүрэнүүдэй хоорондо хёмороо зүришэлдөө үүдхэлгын, «үүргэ нүлөөгөө» батадхалгын империалис политикын улам эршэмтэйгээр бэелүүлэгдэхэдэ, империализмын эзэрхэг түримхэй ябуулгануудай үргэдхэгдэхэдэ, уласхоорондын байдал бүри шахардуу шанга болоно. Социалис, мүн бусад олон гүрэнүүдэй дотоодын хэрэгүүдтэ хамааралсаха һэдэлгэнүүд үргэдхэгдэнэ, али элиндань ашатай туһатай экономическа харилсаа холбоон таһалагдана, социалис оронуудта зүрюу дайсан харша ябуулганууд дэбэргэгдэнэ, хашалта харшалалтын бусад арганууд хэрэглэгдэнэ. Дэлхэйн элдэб районуудта сэрэгэй хёмороо зүришэлдөөнэй шэнэ, шэнэ аюул тохёолдуулагдана, тэдэниие үргэдхэлгын уршаг түбэгүүд татагдана, бэеэ даа һан байдалтай зарим гүрэнүүдтэ эсэргүү соносхогдоогүй дайн дажар үүдхэгдэнэ, национальна аша туһада зүрюу харша гадаадын сэрэгүүд байрлуулагдана. Дэлхэй дээрэ шэнэ экономическа гурим тогтоохо тухай үнэн зүб эрилтэнүүд буруушаагдана, оронуудай экономическа хүгжэлтын илгаа улам гүнзэгырнэ.

Эдэ бүхы политика Европын ба дэлхэйн арадуудай үндэһэн аша туһануудта, хүсэл эрмэлзэлгэнүүдтэ, зүрюу харша байна. Дайн дажарта эсэргүү олоной хабаадалгатай жагсаалнуудта тэдэнэр хабаадахадаа, хүнүүд ба нацинууд эрхэ сүлөөтэйгөөр, амгалан ёһоор зэргэ оршон һууха эрхэтэй гэжэ уряална. Уласхоорондын элдэб хуралдаанууд дээрэ, тусхайлбал, һаяхан Прагада болоһон «Эб найрамдалай ба ажабайдалай түлөө, ядерна дайе сарахын түлөө» гэһэн Бухэдэлхэйн ассамблейдэ парламентаринар, эрдэмтэд, врачнууд, олониитын бусад түлөөлэгшэд үгэ хэлэхэдээ, энээн тухай дурдаһан байгаа.

Оршон байдал, тэрэнэй саашанхи аюултай хүгжэлтые хайшан гэжэ зайсуулан сарахаб, дайнай аюулһаа дэлхэйе яажа аршалан хамгаалхаб гэһэн асуудалые бүхы гүрэнүүдэй, бүхы арадуудай урда табина гэжэ уулзалгада хабаадагшад тоолоно. Москвадахи энэ уулзалгада хабаадаһан социалис гүрэнүүд 1983 оной январиин 5-да Прагада абаһан Политическэ деклараци дотороо уласхоорондын түгшүүрилые һуларуулха, дайнай аюулые зайсуулан сараха талаар шэглүүлэгдэһэн үргэн ехэ ябуулгануудай программа табяа һэн.

Энэ программын шухала удха шанартай, үүргэ нүлөө ехэтэй байһыень тэдэнэр батадхаад, ядерна буу зэбсэгүүдые үрдилдэн бүтээлгэдэ, бүхы дээрэ сэрэгэй али бүхы хёмороо зүришэлдөөндэ эсэргүүсэн тэмсэжэ байһанаа дахинаа мэдүүлбэ. Дэлхэйн ямаршье асуудалнууд, тэрэ тоодо социализм ба капитализмын хоорондохи түүхэтэ арсалдаан сэрэг дайгаар шиидхэгдэжэ шадахагүй юм гэжэ тэдэнэр батаар этигэжэ байһанаа мэдүүлнэ.

Мүнөөнэй эрхэ байдалда дайнай аюулые зайсуулан сараха, дэлхэй дээрэхи үйлэ хэрэгүүдэй хүгжэлтын шахардуу байдалые һуларуулга, гүрэнүүдэй хоорондын харилсаае һайжаруулга тээшэ эрьюулхэ арга олгоһон хойшолуулашагүй хэмжээнүүд бэелүүлэгдэхэ зэргэтэй.

Буу зэбсэгүүдые бүтээн гаргалгые дары болюулха, буу зэбсэгүүдые, илангаяа ядерна зэбсэг хэрэгсэлнүүдые хуряаха гэшэ манай үе сагай гол шухала асуудал болоно гэжэ уулзалгада хабаадагшад тоолоно, эдэ шухала зорилгонуудые бэелүүлхын тула эб найрамдал, хүгжэлтэ дэбжэлтэ, газар дэлхэй дээрэ амидарал хангахын тула бүхы юумэ хэхэ шухала гэжэ тоолоно. Эдэ асуудалнуудые хөөрэлдөөнүүдэй ашаар шиидхэхын тула бүхы хүсэлэл оролдолгонуудые гаргахаар бэлэн байһанаа тэдэнэр батадхана.

Европо түбидэ ядерна дайнай хёмороо зүришэлдөөе зайсуулан сараха гэшэ энэ талаар тон шухала удха шанартай байна. Дундуур зайда хэрэглэгдэхэ, мүн тактическа ядерна буу зэбсэгүүдһээ Европые бүрин хүсэдөөр сүлөөлхые оролдожо, уулзалгада хабаадагшад американ ядерна шэнэ ракетэнүүдые Баруун Европын оронуудта тараан тодхолгые буруушааһан, тэрэниие эгээл бага хэмжээндэ тэнсүү байлгахые хангаха зорилготойгоор наада захань Европодо бии байгаа дундуур зайда хэрэглэгдэхэ буу зэбсэгүүдые саашадаа хороохые хараалһан үгэеэ ойлголсолго туйлаха шухала гэжэ уулзалгада хабаадагшад тоолоно. Хэрбээ хоёр талын үгэеэ ойлголсожо, политическэ хүсэл эрмэлзэлтэй байһанаа харуулаад, эб найрамдалай ба аюулгүй байдалай үргэн ехэ хараа бодолые хүтэлбэри болгоод байгаа һаань, иимэ үгэеэ ойлголсолго туйлагдаха аргатай байна. Уулзалгада хабаадаһан гүрэнүүд Европодо ядерна буу зэбсэгүүдые хизаарлаха тухай Женевэдэхи хөөрэлдөөнүүдтэ имагтал иимэ хараа бодолтойгоор хандана.

Дундуур зайда хэрэглэгдэхэ мүнөө бии байгаа ядерна буу зэбсэгүүдые үнэн зүбөөр хороохо талаар шэглүүлэгдэһэн совет дурадхалнуудые уулзалга дээрэ гүйсэд дэмжэһэн байгаа. Дундуур зайда хэрэглэгдэхэ ядерна шэнэ ракетэнүүдые Европодо тараан тодхуулхагүй тухай, хоёр талада таарамжатай дурадхалнуудта үндэһэлэн, дундуур зайда хэрэглэгдэхэ бии байгаа буу зэбсэгүүдые хороохо тухай үгэеэ ойлголсолгые энэ жэлдэ хөөрэлдөөнүүдэй үедэ туйлахын тула бүхы юумэ хэхыень уулзалгада хабаадагшад уряалһан байна.

Адли тэгшэ эрхын, аюулгүй байдалай гол ёһые хоёр талын нарийнаар сахяад байгаа һаань, стратегическэ буу зэбсэгүүдые хизаарлаха ба хороохо тухай хөөрэлдөөнүүд бүтэмжэтэй һайн үндэһэ һуури дээрэ табигдажа, бүгэдэ ниитын эб найрамдалые бэхижүүлгын аша туһада харюусаһан али алиндань таарамжатай үгэеэ ойлголсолгын туйлагдаха аргатай байһанда тэдэнэр этигэн найдана.

Тэдэ замбуулинай дайдада ямаршье түхэлэй буу зэбсэг табилгые хорихо тухай хөөрэлдөө түргэн эхилхэ, замбуулинда буу зэбсэг үрдилдэн гаргаха арга боломжонуудые усадхаха хэрэгтэй гэжэ тоолоно.

Уулзалгада хабаадагшад арадуудай эб найрамдалай ба аюулгүй байдалай аша туһада:

ядерна буу зэбсэгтэй бүхы гүрэнүүдэй, нэн түрүүн СССР болон США-гай, ядерна буу зэбсэгүүдые тэрэ хэмдэнь үлөөхэ талаар хойшолуулашагүй хэмжээнүүдые бэелүүлгын;

ядерна буу зэбсэгтэй, үшөө энээниие хээгүй гүрэнүүдэй ядерна буу зэбсэг түрүүлэн хэрэглэхэгүй тухай уялга өөр дээрээ даажа абалгын хэрэгтэй байһанда батаар этигэжэ байһанаа мэдүүлбэ.

Уулзалгада хабаадаһан гүрэнүүд сэрэгэй гаргашануудые 1984 оной январиин 1-һээ ехэ болгохогүй ба тэрэниие саашадань хоёр талаһаа бодото дээрэнь бага болгохо тодорхой хэмжээнүүд тухай хэлсээ баталхын тула ехэ хөөрэлдөөнүүдые хойшолуулангүй эхилхэ уряатайгаар НАТО-гай гэшүүн-гүрэнүүдтэ үшөө дахин хандана. Тиигэжэ сүлөөрһэн мүнгэ зөөрие экономическа ба социальна хүгжэлтын, тэрэ тоодо хүгжэжэ байгаа оронуудай, аша туһада хэрэглэжэ болохо байгаа. НАТО-гай гүрэнүүд энэ уряада харюусаха бээз гэжэ найдажа байһанаа тэдэ элирхэйлнэ.

Варшавска Договорто хабаададаг гүрэнүүд болон Хойто-Атлантикын Договорой гэшүүн-гүрэнүүдэй хоорондо алишье талаһаа сэрэгэй хүсэ хэрэглэхэгүй болон эб найрамдалай харилсаа байгуулха тухай, дэлхэйн бүхы гүрэнүүдэй хабаадажа боломоор, договорой талаар дурадхалнуудые бодотоор хаража үзэлгые эхилхэ тушаа зүбшөөлөө НАТО-гай гүрэнүүд үгэхэ бэзэ гэжэ тэдэ хүлеэнэ.

Уулзалгада хабаадаһан гүрэнүүд Европын хойто зүгтэ, Балкануд дээрэ болон Европо түбиин бусад районуудта ядерна буу зэбсэггүй зононуудые байгуулха тухай дурадхалнуудые бэелүүлгын, эдэ асуудалнуудаар зохихо хөөрэлдөөнүүдые үнгэргэлгын тон хэрэгтэй байһаниие үшөө дахин элирхэйлнэ.

Европын арадуудай хүсэл эрмэлзэлнүүдтэ харюусама, Европодо бэе бэедээ этигэлгые ба аюулгүй байдалые бэхижүүлхэ хэмжээнүүдэй болон буу зэбсэг хуряалгын талаар конференци зарлалгые хангаха, Хельсинкидэ эхилһэн олон талын һайн ябуулгануудые үргэлжэлүүлхэ талаар аша туһатай үрэ дүнгүүдтэйгээр Мадридтахи уулзалгые ойрын сагта түгэсэлгын удха шанар болон тон хэрэгтэй байһые эндэ онсолон тэмдэглэгдэбэ.

Буу зэбсэг үрдилдэн гаргалгые хорихо ба уласхоорондын байдалые һайжаруулха гол шухала асуудалнуудай талаар тодорхой хэлсээнүүдые туйлахын тула шадаал һаа ехэ хүсэл оролдолго гаргаха, бүтэмжэтэйгээр, һайн һанал бодолтойгоор хөөрэлдөөгөө ябуулха, тэрэниие шууд сэхэ хүгжөөхын тула таарамжатай зохид эрхэ байдал байгуулгада туһа хүргэхэ алхамуудые бэелүүлхэ, мүн тэдэниие орёо бэрхэшээлтэй болгохо ябуулгануудые хэхэгүй хэрэгтэй болоно.

Уулзалгада хабаадаһан гүрэнүүд НАТО-гай ябуулгануудые үргэдхэлгэдэ гү, али ямар нэгэн шэнэ сэрэгэй-политическэ бүлэглэлнүүдые байгуулгада хүргэхэ али болохо алхамуудые буруушаана гэжэ бүрин дүүрэнээр үшөө дахин тэдэ батадхана. Тэдэ өөһэдынгөө талаһаа өөрынгөө холбооной ябуулгануудые үргэдхэхэ гэжэ оролдоногүй, энэ талаар ямар нэгэн алхам хэхэ гэжэ хараалнагүй гэжэ тодоор мэдүүлнэ.

Эб найрамдалай болон өөрынгөө аюулгүй байдалай аша туһануудһаа үндэһэлэн, уулзалгада хабаадаһан гүрэнүүд тэдээнһээ сэрэгэй талаар булюу һайн байдалтай болохо ябадалые яашье бэелүүлхэгүй гэжэ мэдүүлнэ. Эгээл бага хэмжээнэй хүсэнүүдэй адли тэгшэ байлгые хангахын тула тэдэ залан сэхээр оролдоно. Энээнһээ уламжалан, тус асуудалаар тэдэнэй гүрэнүүдэй дээдын органуудай соносхоһон хараа бодолдо бусадай анхарал хандуулна.

Европын мүнөөнэй газар хилын-политическэ бодото байдал эбдэршэгүй юм гэжэ өөһэдынгөө залан сэхэ хараа шугамые мүн лэ тэдэ батадхана.

Буу зэбсэг үрдилдэн гаргажа байгаад, эб найрамдалые бэхижүүлжэ болохогүй гэжэ батаар этигэжэ байһанаа уулзалгада хабаадаһан гүрэнүүд элирхэйлнэ. Тэрэниие улам үргэдхэлгэдэ эрид шууд тэдэ буруушаадаг юм. Имагтал буу зэбсэг хизаарлалга, бага болголго ба үгы хэлгэ, тэрэшэлэн уласхоорондын шанга хиналта доро буу зэбсэгүүдые бүгэдэ ниитэрээ, бүрин дүүрэнээр хуряалгада хүргэхэ хэмжээнүүд лэ хүн түрэлтэндэ бата бэхи, найдамтай амгалан тайбан байдал асаржа шадаха байна бшуу.

Европодо аюулгүй байдал ба харилсаа холбоо хангаха талаар зүблөөндэ хабаадаһан 35 гүрэнүүд Хельсинкидэ баталан абаһан Түгэсхэлэй акт дотороо түгшүүрилтэ байдал һуларуулалгые таһалгаряагүй болгохо, мүн тэрэниие бүхы гүрэнүүдэй хабаадалгатай, улам бүри хүсэн түгэс олон талын ябуулга болгохо гэһэн харюусалга баяр дэбжэлтэтэйгээр өөр дээрээ даажа абаһан юм. Хоорондоо бүхы талаараа һайн, бүри нягта холбоо харилсаа хүгжөөхэ, тиигэжэ тэдэнэй урданай харилсаануудһаа уламжалан гарадаг бэе бэедээ харша байлгые усадхаха, саашадаа бэе бэеэ һайнаар ойлгодог болохо гэжэ өөһэдөө оролдодог байһан тухайгаа нэгэн дуугаар тэдэ мэдүүлээ бэлэй.

Эдэ үндэр ехэ уялгануудай удха болон үгэнүүдые хүтэлбэри болгон, уулзалгада хабаадаһан гүрэнүүд бусад гүрэнүүдтэй өөһэдынгөө харилсаануудые амгалан тайбанаар зэргэ оршолгын үндэһэ һуури дээрэ саашадаа хүгжөөхэ юм. Европые ядерна дайнай аюулһаа сарахын, Европые дундуур дайдада хэрэглэгдэхэ, тэрэшэлэн тактическа хэрэглэмжын ядерна буу зэбсэггүй дэлхэйн түби болгохын, гүйсэд дүүрэн, адли тэгшэ эрхын ба бэе бэеэ хүндэлэлгын үндэһэ һуури дээрэ, өөһэдынгөө арадуудай дэбжэлтын ба баян дэлгэр ажаһуудалай, Европодо болон бүхы дэлхэй дээрэ түни түбшэн байлгын, бэе бэеэ ойлголсолгын ба аюулгүй байдалай аша туһада бүхы гүрэнүүдэй һайн харилсаа холбоотой байхаар түби болгохын тула бүхы хэрэгтэй юумэнүүдые хэхыень Европын оронуудые тэдэ уряална.

Уласхоорондын харилсаануудай мүнөө үеын хүгжэлтын аюултай ябуулгануудые үнэн зүбөөр, гүн бодомжотойгоор хаража үзөөд, хүн түрэлтэнэй эгээл үндэһэн гол аша туһануудта харюусамаар бодомжотой тобшололнуудые хэхыень Хойто-Атлантикын холбооной гэшүүн-оронуудта, дэлхэйн бүхы оронуудта шууд сэхэ уряатайгаар тэдэ хандана.

Аюулта ушарнуудые усадхалгада туһа хүргэхэ бодото алхамуудые бэелүүлхэ зорилгоор, тэдэнэй ниитын-политическэ байгуулалтануудһаа дулдыдангүй бүхы оронуудай хүсэл оролдолгонуудтай, эб найрамдал ба уласхоорондын аюулгүй байдал бэхижүүлхын түлөө тэмсэдэг бүхы хүнүүдтэй өөһэдынгөө хүсэл оролдолгые нэгэдүүлхээр бэлэн байһанаа тэдэ элирхэйлнэ.

Совет орон дотор

…РЯА ТУШААН …АХААР БЭЛЭН

…А-АТА. Казахстан до…гээ түрүүлэн ороохо …а эхилһэн Чимкентскэ …иин хүдөөгэй ажалшад …ргасын ороохо тушаан …а тула материально-…ческэ баазые бэлдэжэ, …эн заһажа дүүргэе. Бүхы элеваторнууд болон предприятинууд таряа тушаан абахаар бэлэн болгогдоо.

Бүтээсэ ехэтэй техникэ годхоһонойнь ашаар. хаа хаанагүй транспортын хэрэгсэлнүүдэй ашаан тоотой минутада буулгагдадаг байха юм. Ороохо сэбэрлэхэ түхеэрэлгэнүүд нарижуулан һайжаруулагдаа, ороохо хадагалха газар үргэдхэгдөө. Кызылкумска, Туркестанска, Чардаринска районуудта байгар, кукурузын ороохо сэбэрлэхэ ба хадагалха шэнэ предприятинууд байгуулагдаа юм. Эдэ бүгэдын эсэстэ бэлэдхэлэй предприятинуудай хүсые горитойгоор дээшэлүүлхэ арга бии болоо.

Нёдондо жэлэйхиһээ һураггүй түргөөр Казахстанда шэнэ ургаса тушаан абалгада элеваторнууд бэлэн болгогдоо юм. Ороохо хадагалха, хатааха байрануудай гурбанай хоёр хубинь, ороохо сэбэрлэлгын машинануудай транспортернуудай гол хубинь заһабарилагдаад байна.

ТҮРҮҮШЫН МАЙХАНГАЙ ДЭРГЭДЭ

НОВОПОЛОЦК. Тус хотын түрүүшын барилгашадай һуурин тосхоной байһан газарта Леонид Чудаковой бригада залуу бүлэнэрэй байха олон дабхар гэр бодхоогоо юм. Тинхэдээ тэдэнэр нэгэ гэрые байһан зандань орхёо. 25 жэлэйнгээ ойе тэмдэглэжэ байһан хотын түүхын музей тэндэ нээгдэнхэй юм. Хотын һуурие табилсагшадай дунда барилгашан Леонид Чудаков байлсаһан юм. Үшөө майханда ажаһуудаг байхадаа тэрэ хотын һууриде түрүүшын шулуу табиһан байгаа.

Белоруссиин нефтеградай түрүүшын барилгашад — ороной бүхы заха булангуудһаа ерэһэн түлөөлэгшэд 25 жэлэй саада тээхидэ Новополоцкдо дахин суглараа. Майхан һажаажа хэһэн гранит хүшөөдэ тэдэнэр баглаа сэсэгүүдые табяа. Энэл газарта 1958 оной июньдэ комсомолой бүхэсоюзна габшагай барилга эхилһэн түүхэтэй.

Мүнөө Новополоцк Белоруссиһаа холо гадуур мэдээжэ болоһхой. Тэрэнэй нефтиин ба химиин асари томо предприятинууд арадай ажахыда бензин ба полиэтилен, нейтроной утаһа болон белогтой тэжээлэй концентрадуудые, бусад олон продукци үгэдэг байна.

ҮНДЭР ШАГНАЛААРТНАЙ АМАРШАЛНАБДИ

СССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ ПРЕЗИДИУМЭЙ

УКАЗ

НҮХЭР Б. Б. ЯМПИЛОВТА «СССР-эй АРАДАЙ АРТИСТ» ГЭҺЭН ХҮНДЭТЭ НЭРЭ ЗЭРГЭ ОЛГОХО ТУХАЙ

Совет хүгжэмэй искусствые хүгжөөлгэдэ ехэ габьяатай байһанайнь түлөө композитор нүхэр Ямпилов Баудоржи Базаровичта «СССР-эй арадай артист» гэһэн хүндэтэ нэрэ зэргэ олгохо.

СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ Ю. АНДРОПОВ.

СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Секретарь Т. МЕНТЕШАШВИЛИ.

Москва, Кремль.
1983 оной июниин 27.

СССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ ПРЕЗИДИУМЭЙ

УКАЗ

НҮХЭР Г. Н. ТЕПЛЯШИНДА «СССР-эй АРАДАЙ ВРАЧ» ГЭҺЭН ХҮНДЭТЭ НЭРЭ ЗЭРГЭ ОЛГОХО ТУХАЙ

Арадай элүүрые хамгаалгые хүгжөөлгэдэ ехэ хубитаяа оруулһанайнь, врачай уялгаяа дүүргэлгэдэ шэн габьяа гаргаһанайнь түлөө Буряадай АССР-эй Кабанскын районой Селенгинскэ больницын хирургическа отделениие даагша нүхэр Тепляшин Геннадий Николаевичта «СССР-эй арадай врач» гэһэн хүндэтэ нэрэ зэргэ олгохо.

СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ Ю. АНДРОПОВ.

СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Секретарь Т. МЕНТЕШАШВИЛИ,

Москва, Кремль.
1983 оной июниин 27.

СССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ ПРЕЗИДИУМЭЙ

УКАЗ

НҮХЭР М. Ч. ГАРМАЕВАДА «СССР-эй АРАДАЙ БАГША» ГЭҺЭН ХҮНДЭТЭ НЭРЭ ЗЭРГЭ ОЛГОХО ТУХАЙ

Һурагшадые һургалгада, коммунис ёһоор хүмүүжүүлгэдэ онсо ехэ габьяатай байһанайнь түлөө Буряадай АССР-эй Хурамхаанай районой Гааргын дунда һургуулиин багша нүхэр Гармаева Мария Чириповнада «СССР-эй арадай багша» гэһэн хүндэтэ нэрэ зэргэ олгохо.

СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгщэ Ю. АНДРОПОВ.

СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Секретарь Т. МЕНТЕШАШВИЛИ.

Москва, Кремль.
1983 оной июниин 27.

РСФСР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ ПРЕЗИДИУМДЭ

Ажалдаа амжалтануудые туйлаһанайнь, ажахын ба соёлой байгуулалтада эдэбхитэйгээр хабаадалсаһанайнь түлөө нимэ хүнүүдые РСФСР-эй Верховно Соведэй Президиум **Хүндэлэлэй грамотаар** шагнаба:

Дашинимаев Даба-Дагба Дашинимаевичые — Буряадай АССР-эй хэлхээ холбооной үйлэдбэриин-техническэ управлениин ахамад инженер.

Екимова Любовь Максимовнае — Улаан-Үдын мяха-консервын комбинадай хүдэлмэришэн.

Пнев Василий Васильевичые — Улаан-Үдын ТЭЦ-эй барилгын управлениин комплексно бригадын бригадир.

Самданов Пурба Пурбуевичые—Хяагтын районой Хяагтын совхозой ахалагша хонишон.

Смолина Любовь Александровнае — Бэшүүрэй районой «Победа» колхозой ахамад экономист.

Тугутова Светлана Сергеевнае—Улаан-Үдэ хотын 75-дахи магазиниие даагша.

Тулаев Владимир Жамбаловичые — «Буряад үнэн» газетын корреспондент.

Уладаева Цэрэмжэ Уладаевнае — Гүрэнэй Х. Намсараевай нэрэмжэтэ буряад драмын академическэ театрай артистка.

Цыбикова Бальжима Султумовнае — Яруунын районой Эгэтын найман жэлэй һургуулиин багша.

Щукина Любовь Федоровнае—ССР Союзай 60 жэлэй ойн нэрэмжэтэ Зэдын вольфрам-молибденэй комбинадай тээрмын машинист.

КОНФЕРЕНЦИ ДҮҮРЭБЭ

РСДРП-гэй хоёрдохи съездын 80 жэлэй ойдо зорюулагдаһан бүхэсоюзна научно-теоретическэ конференци хүдэлмэреэ июниин 28-да Москвада дүүргэбэ.

Хүдэлмэриин түгэсхэлэй үдэр «Парти ба мүнөө үе саг тухай Ленинэй һургаал», «КПСС болон хүгжэлтэ түгэс социализмые нарижуулан хүгжөөлгын асуудалнууд», «Социалис үзэл сурталай гол ёһонууд ба тэдэниие КПСС-эй, аха дүү марксистско-ленинскэ партинуудай ажал ябуулгада нэбтэрүүлгэ» гэһэн темэнүүдээр секцинүүдэй заседанинууд болоһон байна. Парти тухай Ленинэй һургаалые бодото дээрэнь бэелүүлгэдэ хабаатай асуудалнууд дэлгэрэнгыгээр харагдажа үзэгдөө. Марксизм-ленинизмые буржуазна ба ревизионис ёһоор хазагайруулагшад эрид шүүмжэлэгдэв.

КПСС-эй ЦК-гай июниин (1983 он) Пленумэй шиидхэбэринүүдэй үндэһөөр общественно шэнжэлдэг эрдэмтэдэй бэелүүлхэ зорилгонууд секцинүүдэй заседанинууд дээрэ дэлгэрэнгыгээр зүбшэн хэлсэгдэһэн байна.

(ТАСС).

ПАРТИЙНА АЖАБАЙДАЛ

ШАНАРТАЙГААР, ҮНДЭР БҮТЭЭСЭТЭЙГЭЭР

—Ороной эдеэ хоолой программа амжалтатайгаар бэелүүлэн, түсэбтэ табан жэлэй гурбадахи жэлэй туршада табигдаһан зорилгонуудаа, абаһан социалис уялгануудаа гүйсэд дүүргэхын тула районой ажалшад шэн зоригтойгоор, эршэ хабатайгаар, үндэр эдэбхитэйгээр хүдэлжэ байна. Гурэндэ һү, мяха, үндэгэ тушааха хахад жэлэй түсэб болзорһоо урид дүүргэгдэбэ,—гээд КПСС-эй Хоринин райкомой нэгэдэхи секретарь П. В. Бахаев, районой партийна эдэбхитэдэй суглаан дээрэ хэһэн «КПСС-эй ЦК-гай ноябриин (1982 он) Пленумэй шиидхэбэринүүдтэй тааралдуулан, малай тэжээл болон ургаса хуряалга эмхитэйгээр үнгэргэхэ талаар районой партийна организациин бэелүүлхэ зорилгонууд тухай» асуудалаар хэһэн элидхэлэйнгээ эхиндэ хэлэбэ. —Мүнөө жэлдэ 23740 гаран гектар дээрэ ороһото ургамалнууд таригдаа, 12558 гектар паар хахалагдажа, ерэхэ жэлэй тарилгада бэлэн болгогдоо. Эдэ үдэрнүүдтэ зеленко болон нэгэ жэлэй ногоон таригдажа дүүргэгдэхэнь. Газарай үрэжэл һайжаруулгын гурбан һарын туршада 5995 гектар сабшалан ба бэлшээриин хүрьһэн элдүүрилэгдээ, борнойлогдоо, 1200 тонно минеральна үтэгжүүлгэ 21 мянга шахуу гектар талмай дээрэ сасагдаа.

Гэхэтэй хамта районой ажахынууд таряалан, сабшалан дээрэ тон багаар наг шэбхэ гаргаа. Хараалагдаһанай ёһоор 90 мянган тонно шэбхэ поли дээрэ гаргагдаха байһан. Энэ даабари арайл гэжэ 28 процент дүүргэгдэһэн байна. Энэ ушар ажахынуудай хүтэлбэрилэгшэдэй газарай үрэжэл һайжаруулха хэрэгтэ анхарал багатайгаар хандадаг байһанние үшөө дахин гэршэлнэ. Илангаяа Хүрбын, Дээдэ-Тайлсын, Анаагай совхозууд түсэбөөр хараалагдаһан хүдэлмэрине дүүргэжэ шадабагүй.

Гэбэшье энэ хабарай туршада таряалан, сабшалан дээрэ шииг нойто тогтоохо талаар ехэ ажал хэгдээ. Уһалагдадаг газар булта шахуу нэгэ дахин амидаралта уһаар ундалуулагдаа.

Ниитын адууһа малые бардам хүрэмэ тэжээлээр хангахын тула районой ажахынууд 32 мянга гаран тонно үбһэ сабшан абаха, 50 мянган тонно силос, 9 мянган тонно сенаж дараха, 2060 тонно түмһэтэ тэжээл; 2127 тонно ороһо таряа хуряаха, ногооной 1580 тонно витаминтай гурил, 12761 тонно һолоомо бэлэдхэхэ зэргэтэй.

Нёдондо, тэжээл бэлэдхэлгын үедэ олон дутуу дунданууд дайралдаа бэлэй. Тэрээнһээ болоо, үбһэ хуряалга, силос ба сенаж даралгын хүдэлмэри болзор соогоо һайн шанартайгаар хэгдээгүй, хуряагдаһан үбһэн, сенаж муу шанартай байһан.

Сабшагдаһан үбһэнинь бороодо орожо, шэмэеэ гээгээ. Илангаяа Анаагай, Хоринин, Хасууртайн, «Георгиевский» совхозуудай звенонуудай гэшүүд үбһэеэ шанар муутайгаар һуриладэг. мүртэйгөөр нюруулдаггүй байгаа. Намарай унжагай бороогой орожо захалхада, тэрэнь гутаһан, бурьтаһан байшоо.

Үнгэрэгшэ зун Анаагай, Хүлэй, Дээдэ-Тайлсын, Хоринин совхозуудай олонхи звенонууд элдэб шалтагаанһаа боложо, үбһэ хуряалгада оройтожо гараһан, сабшаһан үбһэеэ нэгэтэ бэшэ бороодо сохюулһан, муу шанартайгаар һурилһэн байхаһаа гадуур, урдань ган гасуур жэлнүүдэй үедэ сабшалангай ногоон хажуурай эридэ дайрагдангүй үлэшоо. Жэшээнь, Анаагай совхозой, Байсын-Эбэрэй нэлэнхы, ногоогоор һайн сабшалангай табанайнь нэгэ хуби сабшагдаагүй. Тиихэдэ Ааланай, Баазын сабшалангай ногоон тэрэ зандаа үлөө һэн.

Ажахынууд ниитынгээ адууһа малда хүсэд хүрэхэ тэжээл бэлэдхэн абахын тула бии байгаа техникээ саг дарыдань заһабарилжа дүүргэбэл, ургуулһан ногооной һогооборишье гээнгүй хуряажа шадаха байна.

Гэбэшье районой ажахынууд тракторна косилка болон тармуурнуудаа заһабарилаагүй байна. Энэ талаар урда жэлнүүдэй дутуу дунданууд үшөөл дайралдаһаар. Гадна силос хуряалгын 45 комбайнай 19-ниинь, витаминтай гурил бэлэдхэхэ 8 агрегадай хоёрынь мүнөөшье болотор заһабарилагдаагүй байһаар.

Хүлэй, Хоринин, Үдын совхозуудай механизаторнууд үбһэ болон силос хуряалгын техникэ заһабарилгада анхаралаа гүйсэд хандуулнагүй. Гадна Госкомсельхозтехникын районно нэгэдэлэй хүдэлмэри горитой дутагдалнуудтай. Ажахынуудые хэрэгтэй зүйлнүүдээр муугаар хангана. Районой агропромышленна нэгэдэлэй хүтэлбэрилэгшэд тэдэнэй хүдэлмэридэ эрилтэ багатайгаар хандана.

Энэ жэлэй тэжээл бэлэдхэлгэ болон таряа хуряалгын үедэ совхозуудай хүтэлбэрилэгшэд урдань дайралдаһан дутагдалнуудые хараадаа абан, оньһон техникээр гүйсэд хангагдаһан томодхогдоһон звено, бригадануудые эмхидхэжэ, ургуулһан ногоогоо, таряагаа зохихо болзор соонь гээлтэ хоролтогүйгөөр, эрхим шанартайгаар хуряан абаха гээшэ манай гол зорилго болоно гээд нүхэр Бахаев хэлээ. Тиихэ зуураа совхозуудай партком, профком, комсомолой комитет бүхэн, арадай хиналтын бүлэгүүд, сомоной болон сельскэ Советүүдэй гүйсэдкомууд олониитын дунда ойлгууламжын хүдэлмэри үргэнөөр эмхидхэн ябуулха, тэжээл бэлэдхэлгын хүдэлмэридэ тэдэнэй хүсэ элсүүлхэ уялгатай гэжэ элидхэлэйнгээ түгэсхэлдэ тэмдэглэбэ.

Анаагай совхозой директор Б. С. Цыбиков элидхэл тушаа үгэ хэлэхэдээ иигэжэ мэдүүлбэ:

—Мүнөө жэлдэ хабарай тарилгын хүдэлмэри богони болзор соо, һайн шанартайгаар хэгдээ. Таряамнай нэгэ жэгдээр ногсоржо захалаа. Бидэ ниитынгээ адууһа малда 49.543 центнер элдэб зүйлэй тэжээл бэлэдхэхэ, 1500 тонно сенаж, 3000 шахуу тонно силос дараха, 18 мянган центнерһээ бага бэшэ һолоомо суглуулха гэһэн түсэбтэйбди.

Үнгэрһэн хабарай туршада луговодууднай ехэ эдэбхитэйгээр хүдэлөө. Уһалагдадаг сабшалан, бэлшээри бүхыдөө нэгэ дахин ундалуулагдаа. Луговодуудай оролдожо ургуулһан ургасые гээлтэ хоролтогүйгөөр хуряан абахамнай лабтай.

Үбһэ хуряалга дээрэ хамтадаа 8 звено хүдэлхэ. Тэндэ ажаллаха хүнүүд, техникэ мэдээжэ болонхой. Сабшалан хубаагдажа үгтэнхэй. Июлиин нэгэнһээ эхилжэ, намаглиг газарай ногоо сабшажа эхилэгдэхэ. Зүгөөр бүхы звенонуудай июлиин 5—6-наар сабшалан дээрэ гарахаяа байна.

—Үбһэшэдэй урда табигдаһан зорилгонууд эли тодо. Энэ халуун хаһын туршада хамтадаа 200 шахуу хүн хүдэлхэ,—гээд Хүрбын совхозой парткомой секретарь Д. Д. Табданов элидхэл тушаа үгэ хэлэлгэеэ эхилбэ. —Ажахы дотор үбһэ хуряалгын арбан звено, силос даралгын ба витаминтай ногоо бэлэдхэлгын нэгэ нэгэ звено эмхидхэгдэнхэй.

Үбһэ хуряалгада гарахадаа түрүүшын үдэрһөө үертэ абтадаг, намаглиг газарай нотоон түрүүн сабшагдаха, һурилэгдэхэ. Бүхы техникээ эдэ үдэрнүүдтэ заһабарилжа, хүдэлхэ газартань эльгээхэбди.

Гадна таряа хуряалгын үедэ ахамад агроном нүхэр Евсеев түрүүтэй транспортно-хуряалгын комплекс хүдэлхэ юм.

Тэжээл бэлэдхэлгэ дээрэ ажаллажа байгшадай дунда социалис мүрысөө эмхидхэлгэдэ онсо анхарал хандуулагдаха, мүрысөөнэй дүнгүүд заагдаһан болзор соогоо согсологдохо, олоной анхаралда табигдаха байна.

«Бурводстрой» трестын Хоринин нүүдэл оньһожоруулагдамал колоннын начальник Г. И. Карнаков иигэжэ хэлэбэ:

—Үбһэ хуряалгын харюусалгатай хаһада Анаагай, Хүлэй, Хоринин совхозууд анхаралгүйгөөр хандана. Илангаяа сабшагдаһан үбһэнэй шанарай хойноһоо хиналта тон муугаар табигдана. Сомооннуудаа муугаар һурилнэ, нюруулна. Тэрээнһээ боложо, түрүүшын һуринуудэй үбһэнэй шанар һанаһанда хүрэмөөр бэшэ байдаг.

Таряа хуряалгын техникэ ашаг үрэ багатайгаар хэрэглэгдэнэ. Түлишэ-тоһодолгын материалнуудые алмаха талаар болохотой хүдэлмэри ябуулагданагүй.

Хасууртайн совхозой директор А. М. Шевченко, Хоринин совхозой директор С. Ж. Жамсуев, Үдын совхозой ахамад агроном Н. Н. Халматов, Госкомсельхозтехникын районно нэгэдэлэй ахамад инженер В. Д. Галсанов, РАПО-гой ахамад агроном В. Р. Жалсанова, Хүлэй совхозой тэжээлэй цехэй начальник М. Р. Скворцов гэгшэд суглаан дээрэ үгэ хэлээ.

Г. БАДМАЕВ,
манай корр.

ТУҺАТАЙ ЗҮЙЛ ҮЙЛЭДБЭРИЛЭГШЭД

СССР-эй 60 жэлэй ойн нэрэмжэтэ Зэдын вольфрам-молибденэй комбинадай заһабарилгын-механическа заводто кислород үйлэдбэрилдэг станци хүдэлмэрилнэ. Тэрэнэй продукци түмэрые газаар гагнахада ба тайрахада, шахта соо хүнэй амилдаг тусхай түхеэрэлгэ-респираторто хэрэглэгдэдэг юм. Мүн үбшэнтэнние эмнэхэдэ кислород ехээр туһалдаг. Энэ зүйл комбинадай үйлэдбэридэ гаргашалагдахаһаа гадна, Хяагтын, Зэдын, Захааминай районуудта абаашагдана.

1955 онһоо станцида ахалагша мастераар хүдэлмэрилэгшэ Николай Прокопьевич Федоссевэй хүтэлбэри доро долоон машинистнууд оньһон техникэ-компрессор ашаглана. Тэдэнэр орёо технологи наринаар баримталан ажаллахаһаа гадна, заһабарилагшан, аппаратчик, үйлэдбэрилһэн кислородоо ехэ давлени доро тусхай амһартада «эюулжэ» шададаг байха зэргэтэй. Тус коллектив эбтэй эетэйгээр хүдэлмэрилжэ, даабаринуудаа үлүүлэн дүүргэнэ. 1982 оной нэгэдэхи кварталай түсэб 109 процент, апрель соо—115 процент болгогдоо һэн. Табан һарын түсэбүүд уридшалан, майн 25-да бэелүүлэгдэбэ.

Кислород үйлэдбэрилхэ станциин шэнэ байра бодхоогдожо, бүтээсэ ехэтэй оньһон түхеэрэлгэ мүнөө үедэ хабсаргагдана.

С. Дондоковагай фото-зурагта станциин эрхим машинистнууд, нэгэ халаанда суглаа хүдэлмэрилдэг Владимир Дагбаевич Банзаракшеев болон Петр Семёнович Ландин гэгшэд компрессорэй дэргэдэ харуулагдана.

ҮГЭДӨӨ ХҮРЭДЭГ ЗАНШАЛТАЙ

Кабанскын районой Каменскын хилээмэнэй 5-дахи завод район доторхи предприятинуудай дундаһаа онсо шалгардаг юм. Һара, квартал бүриингөө түсэбүүдые нэгэ жэгдэ эрхим һайнаар дүүргэдэг тус заводой амжалтануудай юунһээ үндэһэтэйб гэхэдэ, байгша оной эхинһээ цех, участок, бригада бүхэнэйнь дунда дэлгэрһэн социалис мүрысөөнһөө гээд тэмдэглэлтэй. Буряадай АССР-эй 60 жэлэй ойдо зорюулагдаһан нүхэр ёһоной мүрысөөн эршэ хүсөө харуулжа, түрүү коллективүүд, ажалай түрүүшүүл шалгарна. Онсолбол, мастер Тамара Ивановна Залуцкаягай хүтэлбэрилдэг хилээмэ баригшадай бригада мүрысөөнэй манлайда дабшана.

— Тус бригада үдэр, һара бүриингөө түсэбүүдые амжалтатай һайн дүүргэжэ ябадаг коллектив юм, — гэжэ заводой директор В. К. Шкурат намда хөөрэнэ. — Предприятимнай түрүү коллективүүдэй нэгэн гээшэ. Теэд бэшэшье коллективүүд харюусалгагүй муугаар хүдэлөө гэхын аргагүй. Юуб гэхэдэ, түрэл республикынгаа алдарта ойе нэрэтэй солотойгоор угтахын тула жэлэй эхиндэ дээшэлүүлэгдэһэн социалис уялгануудые абажа, предприятимнай тэдэнээ сүм дүүргэжэ шадаа. Тиимэһээ заводоймнай амжалта коллектив бүхэнэй оролдосоһоо эшэ үндэһэтэй.

Зүб лаа, заводой коллектив республикынгаа 60 жэлэй ойдо 5 мянган киловатт-час электрын эльшэ хүсэ..., тонно түүхэй эд алмаха, ... лээмэ болон хилээмэ... зүйлнүүдые гаргаха түсэ... дээ жэлэй эхинһээ 102 ... цент дүүргэжэ байна. Т... хэдэ ажалайнгаа бүтээс... дээшэлүүлхэ талаар ми... тээрмэ болон эһээбэри ... хаха түхеэрэлгэ тол... хэмжээнүүдые бэелүү... гэжэ хараалаад. бүхы ... шадалаа элсүүлэн орол... һэн. Абаһан эдэ уялга... дынь сүм дүүргэгдээ. ... сэбһөө гадуур 30 тонно ... лээмэн үйлэдбэрилэгд... Тиихэдэ элдэб янзын т... нологическа гээлтэ хоро... нуудаа усадхажа, 5 м... ган түхэригэй экономи... ска ашаг үрэ абаха гэжэ ... раалһан заводой колле... энэшье зорилгоёо бэел... жэ шадаа.

—Арбан нэгэдэхи ... бан жэлэй гурбадахи, ... жэлэйнгээ түсэбүүдые ... дүүргэхын түлөө, мүн ... рэл республикынгаа ... халанта ойе хүдэлмэр... ангиин нэрэдэ хүрэмөөр ... тахын түлөө бүхы хүсэ ... далаа элсүүлэн оролдо... бди, —гэжэ заводой дир... тор Валентина Кузьми... на Шкурат найдуулна.

Буряадай АССР-эй ... жэлэй ойдо зорюулагд... уялгануудаа энэ заводой ... дөлмэрилэгшэдэй эрхим ... дүүргэхэ байһаниинь ... тай. Энэ завод абаһан у... гаяа хододоо үлүүлэн д... гэдэг, хэлэһэн үгэдөө ... рэдэг заншалтай юм.

Ц. ЦЫРЕНДАШИЕВ.

ҮДЭР БҮХЭНӨӨ — ҮНДЭР УРГАСАДА

БУХЫ ШАДАБАРЯА ЭЛСҮҮЛНЭД

Һүүлэй жэлнүүдтэ «Заветы Ильича» совхозой огородшод овощ ехээр ургуулжа, гүрэндэ тушааһандаа холуур суурханхай гээшэ. Эндэ хэхэ ажалаа табан хургандаал адли мэдэхэ дүй дүршэлтэй, ямаршье жэлдэ овощой тогтууритай баян ургаса хуряадаг огородшод захаһаа бии юм. Гурбан жэлэй саада тээ агропромышленна «Бурятплодоовощхоз» комплексдо ороһоһоо хойшо тус ажахы овощойнгоо плантацие хараа байса ургэдхөө бэлэй.

— Манай ажахы город шадар оршодог тула Улаан-Үдэ хотын ажалшадые огородой эдеэгээр гүйсэд хангаха хэрэгтэ горитойхон хубитаяа оруулха зорилго урдаа харааланхай. Мүнөө совхознай гол түлэб овощ ехээр ургуулхаар мэргэжэнэ. Һүүлэй хоёр жэлэй туршада манай ажахыда овощ 1,5 дахинһаа ехээр хуряагдадаг болоо гэхэ гү, али жэлдээ 700 центнерһээ 1200 центнер хүрэтэр огородой эдеэн суглуулагдана. Иигээд ерэхэдээ гансашье овощой ургасын дээшэлһэнһээ бэшэ, мүн тарилгаяа нилээд ургэдхэһэнэймнай ашаар огородой эдеэн элбэгээр абтадаг болоо,—гэжэ совхозой агроном Е. Баирбиликтуева хөөрэнэ.

Дурсагдагша ажахыда овощ ургуулха хэдэн звено байгуулагданхай. Тэдэнэй дундаһаа Н. В. Хлебодаровагай, Т. Ф. Жалсараевагай хүтэлбэрилдэг звенонуудай гэшүүд ехэ амжалта түйладаг заншалтай юм.

Хура бороогүй, гандуу хүйтэн жэлнүүдтэ овощой баян ургаса ургуулха гээшэ бэлэн хэрэг бэшэ. Сагай уларилай таарамжагүй жэлнүүдтэ огородшод тарилгаяа агротехническэ эгээл зохид хаһа сагта үнгэргэдэг, тарилгын технологиие сахидаг гуримтай. Энэнь нэн түрүүлэн рассадаяа һайнаар ургуулжа бэлдэһэнһээ эхитэй юм.

Овощ ургуулагшад тарилгын урда тээ газараа һайнаар элдүүрилжэ, хүрьһыень жэгдэрүүлдэг. Үрэһөө нэгэ жэгдэ гүнзэгыдэ булахада, эшэ дэльбэхэнүүдынь жэгдэ бултайжа гарана бшуу. Тиихэдэ огородшод гектар бүридэ хэды ургамал тариха гуримаа алдангүй наринаар баримтална.

Эндэхи овощ ургуулагшад минеральна үтэгжүүлгэеэ аша үрэтэйгөөр, зүбөөр хэрэглэхые оролдодог юм. Манай эндэхи зунай богони хаһада илангаяа фосфорно үтэгжүүлгэ хэм хэмжүүр соонь хэрэглэхэдэ, ургамалнууд түргэн эдеэшэдэг байна. Огородшодой мэдүүлһэнэй ёһоор овощ ургуулагшад тариһан ургамалнуудайнгаа ургаха үедэнь гектарай 10—12 центнер минеральна үтэгжүүлгэ, тэрэ тоодо 5—7 центнер фосфорно үтэгжүүлгэ оруулдаг байба. Даажа абаһан плантацияа огородшод нормын ёһоор үтэгжүүлдэг.

— Манай овощ ургуулагшад хуряагдаһан ургасынгаа зэргээр түлбэреэ абадаг. Ажахыдамнай огородшодой салин хүлһэн аккордно-урмашуулгын гуримаар түлэгдэнэ. Хабарһаа ургасын сүм хуряагдатар, овощ ургуулагшад ажахыһаа аванс абажа байдаг. Удаань ургасын сүм хуряагдахада, эсэсэй тоосоон хэгдэдэг. Түсэбһөө гадуур продукци тушаабал, нэмэлтэ түлбэридэ хүртэнэбди. Мүн түсэбөөр хараалагдаһан гаргашаяа хорооһон һаа, огородшоднай урмашуулагдадаг. Ойрын сагта манай огородшод хамтын подрядай гуримаар ажалаа эмхидхэхэ хүсэлэнтэй, бэлэдхэл хэнэ. Шэнэ гуримай нэбтэрүүлэгдэхэдэ ажахытайгаа хэлсээ баталжа, хүн бүхэн бүришье харюусалгатайгаар ажалладаг болохо юм, —гэжэ агроном-овощевод Е. Баирбиликтуева тайлбарилаа һэн.

Мүнөө жэлэй түсэбөөр 18 гектарта үгэрсэ, 8 гектарта помидор, 20 гектарта морхооб, 6 гектарта эртын капустаарижа байнабди. Иигэжэ бүхыдөө 52 гектарта овощ таригдаха, үгэрсэ, помидор тарихада гаргашатай, ажал ехэтэй байдаг гээшэ. Технологическэ картынгаа ёһоор огородшон бүхэн 1,5 гектар плантаци даажа абаад харууһалха даабаритай юм. Тиигэжэ 60 гектар плантацидань дүшэн хүн ажаллаха.

Ажал хүдэлмэридэмнай һургуулиин һурагшад, шефскэ туһаламжа үзүүлдэг городой промышленна предприятинуудай коллективүүд ехэ туһа үзүүлдэг заншалтай.

Саашадаа огородшод овощ ехээр ургуулжа бэлэдхэдэг болоходоо, диилэнхи ажалаа оньһожоруулхаар хараална. Илангаяа морхооб, капуста тариха, харууһалха, хуряаха хүдэлмэри хүсэдөөр оньһожоруулагдаха юм. Хэрбээ огородшодой хэрэгтэй машина, техникээр хангагдажа, зарим ажалайнь оньһожоруулагдажа захалхада, гаргашань эрид доошолхо зэргэтэй.

— Овощ ургуулагшадай хэдэг хүдэлмэри хүшэр хүндэ, ехэ шадабари мэргэжэл хэрэгтэй байдаг. Ажалыемнай хүнгэдхэхэ машина, техникэ үшөөшье үсөөн гээшэ. Һаядаа заатагүй бии болохол байха. Машина, техникын абтахада, бүтээсэтэйгээр, һаадгүйгөөр ашаглаха зэргэтэйбди. Тобшолбол, бидэ оньһожоруулга нэбтэрүүлхээр бэлэн байхын тула өөрыгөө бэлдэхэ болонобди. Шэнэ онол арга абаһаар найдабаригүй байдаг. Тиимэһээ хүнэй ухаан бодолдо түрэһэн «богоһо» ядамаггүй дабахаар бэеэ бэлдэхэл хэрэгтэй гэжэ һанагшаб, — гээд Е. Баирбиликтуева хөөрэнэ.

Дурсагдагша ажахыда овощой баян ургаса ургуулхаар горитойхон бэлэдхэлэй ... лагдадагшье һаа, дутагдал... бии. Жэшээлбэл, огородш... то трактор дуталдана. ... плантацияа уһалха түхеэр... нүүдынь үсөөдэнэ. Эндэ ... ундалуулха һубаг, ханаа... дынь инженерно гуримаар ... ригдаһан бэшэ һэн тула ... сасаха түхеэрэлгэнүүдые ... лахын аргагүй юм. Тии... совхоз уһалагдадаг поли... гоо бага байһан дээрэ ... овощ тариха 100 гектар пл... тацияа гурбан ондоо учас... та хубаариланхай. Тиим... эндэ нэмэлтэ техникэ ха... тэй болоно.

Ойн баярта байгша о... совхозой огородшод ажах... гаа хүтэлбэрилэгшэд, м... жэлтэдтэй хамта элирүүл... һэн дутагдалаа дары ус... хаад, овощой баян ургаса ... бол ургуулхаар эрмэлзэж... ажалланад. Эндэ илангаяа ... шэлтэй овощ ургуулагшад ... Кокорина, Н. Хлебодарова, ... Жалсараева, Н. Дабаева, ... Нимаева гэгшэдэй хүтэлбэр... дэг звенонуудай гэшүүд ... ажалаа агротехническэ ... бариин ёһоор ябуулжа, эр... наукын түрүү онол арга... дые үргэнөөр хэрэглэ... Тобшолбол, тус ажахын ... родшодой витаминаар ... овощ ехээр хуряажа, хот... гоо ажалшадта элбэгээр бэ... лэхэ байһандань этигэмээр... лэй.

Вл. ЖИГЖИТОВ.
Улаан-Үдын район.

БУРЯАДАЙ АССР-ЭЙ 60 ЖЭЛ

ДЭЭДЭ ЭРДЭМЭЙ ХҮГЖЭЛТЭ

Ямаршье ороной, ямаршье арадай экономическа болон оюун ухаанай хүгжэлтын хэмжээн хадаа, бэлэдхэл һайнтай мэргэжэлтэдэй олон үсөөнөөр, тэдэнэй теоретическэ ба практическа бэлэдхэлээр тодорхойлогдодог гээшэ. «Элдэб һалбариин эрдэмые, техникые, дүй дүршэлые мэргэжэлтэдэй хүтэлбэригүйгөөр социализмда шэлжүүлэн оруулха аргагүй юм», — гэжэ В. И. Ленин «Совет засагай ээлжээтэ зорилгонууд» гэһэн хүдэлмэри соогоо бэшээ һэн.

Ленинэй заабаритай зохилдуулан, СССР-эй бүхы газар дээрэ түсэбэй ёһоор дээдэ һургуулинуудые бии болголго хадаа совет дээдэ һуралсалай хүгжэлтын таһаршагүй хуби болоно. Октябриин революциин урда тээ гол түлэб Россин европейскэ хубида дээдэ һургуулинууд байһан юм. Сибириин бүхы ехэ дайдада оройдоол дээдэ дүрбэн һургуули байгаа. Харин Сибириин национальна районуудта дээдэ нэгэшье һургуули байгаагүй юм.

Коммунис партиин оролдолгын ашаар Буряад орондо түрүүшын дээдэ һургуулинууд 30-аад онуудай эхеэр бии болгогдоо һэн. Совет правительствын шиидхэбэриин ёһоор Верхнеудинскда педагогическа болон агрозоотехническэ институдууд нээгдэһэн байгаа. Мүн хүдөө ажахын дээдэ коммунис һургуули хүдэлдэг байһан юм.

Социально-экономическа болон соёл болбосоролой хүгжэлтэ, һургуулинуудай ба арадай гэгээрэлэй бусад эмхи зургаануудай олошоролго хадаа, республика дотор һуралсалай дээдэ зургаануудые бии болгохо гэһэн эрилтэ табиһан ушартай. Жэшээнь, эхин һургуулида заадаг багшанарай 60 процентһээ дээшэнхинь дунда эрдэмгүй байгаа бшуу. Дунда болон гүйсэд бэшэ дунда һургуулинуудта хүдэлдэг табан багша бүхэнэй нэгэниинь лэ дээдэ эрдэмтэй байһан байна. Буряад орондо 30-аад онуудай эхеэр дээдэ болон тусхай дунда эрдэмтэй 231 хүн — хүдөө ажахын мэргэжэлтэд тоологдодог байгаа. Тиимэһээ хоёр институдые, хүдөө ажахын коммунис дээдэ һургуулие бии болгоһон ушар хадаа буряад арадай оюун ухаанай ажабайдалда томохон үйлэ хэрэг боложо үгэһэн гэжэ мэдээжэ. Тэрэ ушар хадаа Буряадай АССР-тэ дээдэ эрдэмэй хүгжэн һалбаралгын, педагогическа болон хүдөө ажахын мэргэжэлтэ кадрнуудые олоор бэлдэлгын эхин боложо, арадай ажахын, соёл болбосоролой эрдэмэй хүгжэлтэдэ горитойхон үүргэ дүүргэээ.

Буряад орондо дээдэ һургуулинуудые эмхидхэн байгуулга гээшэ ород арадай аха дүү ёһоной туһаламжын ашаар бэелүүлэгдээ гэжэ тэмдэглэхэ шухала. Москвагай, Ленинградай, Эрхүүгэй болон ороной бусад городуудай дээдэ һургуулинууд мэргэжэл һайнтай, дүршэл ехэтэй профессорнуудаа, багшанараа Буряад орондо эльгээжэ, материальна, һуралсалай-үйлэдбэриин үндэһэ бии болгохо, студентнэрэй һуралсалые болон эрдэм-шэнжэлгын хүдэлмэрие эмхидхэн ябуулха хэрэгтэ түйлай ехээр туһалһан байдаг. Иигэжэ урдань гээгдэнги ба дарлагданги байһан арадуудта соёл болбосоролой талаар туһаламжа үзүүлхэ тушаа В. И. Ленинэй захяа заабари бодото байдалда бэелүүлэгдэһэн байна ха юм.

Буряад ороной дээдэ һургуулинуудта түрүүшээр үсөөхэн студентнэр һурадаг һэн. Жэшээнь, techинститудай бии болоһон жэлдэ оройдоол 146 хүн, тэрэ тоодо 127 буряад залуушуул һурадаг байгаа. Харин агрозоотехническэ институдта бэлэдхэлэй таһагтайгаар хамта абажа харабал, түрүүшын жэлдэ 98 хүн һурадаг һэн.

ВКП(б)-гэй ЦК-гай, СССР-эй Арадай Комиссарнуудай Соведэй 1936 оной июниин 23-да тунхаглаһан «Дээдэ һургуулиин хүдэлмэри тухай ба дээдэ һургуулиие хүтэлбэрилгэ тухай» тогтоол Буряад орондо дээдэ һургуулиие хүгжөөн байгуулха хэрэгтэ горитойхон үүргэ дүүргээ һэн. Тэрэл жэлдэ педагогическа институдай хүдэлмэри тухай, жэл үнгэрһэн хойно зооветеринарна институдай хүдэлмэри тухай асуудал КПСС-эй Буряадай обкомой бюро дээрэ зүбшэн хэлсэгдэһэн байна. Эдэ һургуулинуудай һуралсалай материальна үндэһые бэхижүүлхэ, научно-педагогическа хүдэлмэрилэгшэдэйнь бүридэлые, һуралсал-хүмүүжүүлгын, эрдэм шэнжэлгын ажал ябуулгые һайжаруулха хэрэгтэ КПСС-эй обкомой бюрогой тогтоол нилээдгүй ехэ туһа хүргэһэн түүхэтэй.

Хэрбээ пединститудай нээгдэһэн жэлдэ арбан багша тоологдодог байһан һаа, 1940—1941 онуудай һуралсалай жэлдэ 42 хүн хүдэлжэ байгаа. Тэдэнэй 12-ынь доцентнүүд болон эрдэмэй кандидадууд һэн. 1937 ондо зооветеринарна институдаи 19 багшанарай 13-ниинь эрдэмэй нэрэ зэргэтэй болоод байгаа.

Жэлһээ жэл бүри дээдэ һургуули дүүргэгшэдэй тоо олошоржо, хүдөө ажахыда, арадай гэгээрэлдэ бэлэдхэл һайнтай мэргэжэлтэд олошордог һэн.

Буряад ороной арадай интеллигенциин бүридэлгэ, үндэһэн яһатанай дундаһаа эрдэмтэй зоной олошоролго хадаа соёлой хубисхалай илалтын аша, Коммунис партиин ленинскэ национальна политикын бодотоор бэелүүлэгдэһэнэй үрэ дүн боложо үгөө һэн.

Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнай үедэ хэршье хүшэр хүндэ сагаи тохёолдобол, дээдэ эрдэмтэй мэргэжэлтэдые бэлдэлгэ болюулагдаагүй. Педагогическа болон багшанарай хоёр жэлэй институдууд хүдэлжэл байгаа. СССР-эй Газар таряалангай арадай комиссариадай шиидхэбэриин ёһоор 1941 оной сентябрьһаа зооветеринарна институт сег зуураар хаагдаһан юм. Харин 1944 оной январиин 19-дэ СССР-эй Арадай Комиссарнуудай Соведэй гаргаһан тогтоолоор тэрэл онойнгоо май һара соо Буряадай зооветеринарна институт хүдэлмэреэ һэргээһэн байна. Тиигэжэ 1948—1949 онуудай һуралсалай жэлэй эхиндэ дээдэ тус һургуулиин студентнэрэй тоо 335 болоод байгаа. 1950-яад он болотор тэндэ жэл бүри 75 хүн абтадаг һэн.

Орон дотор, илангаяа Сибирьтэ болон Алас Дурнада хүдөө ажахые саашадань хүгжөөлгэ хадаа агрономуудые, ветврачнуудые, зоотехнигүүдые болон бусад мэргэжэлтэдые олоор бэлдэхэ эрилтэ табяа. 1952 ондо Буряадай зооветеринарна институдта агрономическа факультет, 1955 ондо технологическа факультет нээгдэһэн юм. 1960 ондо зооветеринарна институт **хүдөө ажахын** болгогдон хубилгагдаа. 60-аад онуудай эхеэр тус институдай нэгэдэхи курсада 600—650 хүн абтадаг болоһон байна.

Зургаадахи болон долоодохи табан жэлнүүдэй үедэ Буряадай багшанарай институт ехээр ургаа. 1954 ондо хари хэлэнүүдэй факультет нээгдээ. Удаань бэеын тамирые хүмүүжүүлгын факультет бии болгогдоо. 1955—1956 онуудай һуралсалай жэлдэ дээдэ тус һургуулида 3 мянгаад хүн һуража байгаа.

Партиин болон правительствын шиидхэбэринүүдтэй зохилдуулагдан, 60-аад онуудай эхеэр Буряад орондо Зүүн Сибириин библиотечнэ (мүнөө соёлой) институт, Зүүн Сибириин технологическа институт нээгдээ һэн.

Шэнэ институдуудай нээгдэхын хажуугаар хуушанай институдууд бүри ехээр хүгжөөгдэбэ. Студентнэрэй тоогой олошоролгошье энээниие гэршэлнэ бшуу. Хэрбээ 1960 ондо Буряадай институдуудта 5360, 1965 ондо 13935 хүн тоологдоһон байбал, 1970 ондо 20184 хүн болоод байгаа. Республика дотор арбан жэлэй туршада студентнэрэй тоо 3,8 дахин олошороо. Манай городой дээдэ һургуулинуудта 50 ондоо үндэһэ яһатанай түлөөлэгшэд һуража байдаг.

70-аад онуудта студентнэрэй социальна бүридэлые наринжуулан һайжаруулха хүдэлмэри үргэлжэлүүлэгдээ. Хүдэлмэришэдэй, колхознигуудай бүлэһөө гараһан студентнэрэй тоо олошороо. Хэрбээ 1970 ондо Буряадай бүхы студентнэрэй 49,2 процент хүдэлмэришэдэй ба колхознигой бүлэһөө гараһан байбал, 1979 ондо тэдэнэй тоо 55,5 процент болоод байгаа.

Студентнэрэй дунда хүдөөгэй залуушуулай түлөөлэгшэд урдынхи мэтэ олон зандаа. 1979 ондо нэгэдэхи курсада абтагшадай 60 процентнь хүдөөгэй залуушуул байһан байна. Харин хүдөө ажахын институдта 90,1 процент, багшанарай институдта 80,4 процент юм.

Юһэдэхи ба арбадахи табан жэлнүүдэй туршада Буряадай АССР-эй дээдэ һургуулинууд улам ехээр хүгжөөгдөө. Арадай ажахын улам ургажа байһан эрилтын ёһоор республикын дээдэ һургуулинуудта шэнэ-шэнэ факультедүүд, таһагууд, кафедранууд нээгдээ. Онсолбол, Д. Банзаровай нэрэмжэтэ БГПИ-дэ индустриально-педагогическа болон эхин классуудай факультедүүд нээгдээ. 1981 ондо республикын дээдэ һургуулинуудта 43 мэргэжэлээр кадрнууд бэлдэгдэжэ эхилээ. Юһэдэхи табан жэлэй үедэ кафедрануудай тоо 99-һөө 128 болотороо ургаа. Харин 1982 оной эхиндэ тэдэнэй тоо 139 болоо. Дээдэ һургуулинуудай бии болгогдоһон сагһаа 1981 он болотор Буряад орондо 54 мянган мэргэжэлтэд бэлдэгдэһэн байна. Тэрэ тоодо арбадахи табан жэлэй туршада 17 мянган мэргэжэлтэд бэлдэгдээ.

Коммунис партиин оролдолгын ашаар Буряадай АССР-эй дээдэ һургуулинууд улам ургажа, Зүүн Сибириин дээдэ һургуулинуудай дунда томонуудай тоодо оролсоно. 1980—1981 онуудай һуралсалай жэлдэ республика доторнай 22,6 мянган студентнэр тоологдожо байгаа. Республикын 10 мянган хүн бүхэндэ абажа харабал, 240 студент хүртэнэ. Харин СССР дотор энэ тоо баримта хадаа 196 болодог.

Буряад орондо дээдэ һургуулиин түргөөр хүгжөөгдэһэн ушарһаа институдуудта багшалха багшанарые бэлдэхэ асуудал гол шухала болоо гэжэ ойлгосотой бэээ. 1962 ондо республика дотор 665 эрдэмтэд, научно-педагогическа хүдэлмэрилэгшэд тоологдожо, тэдэнэй 113-ниинь эрдэмэй нэрэ зэргэтэй байһан юм. Тэрэ тоодо эрдэмэй 5 доктор, профессорнууд бии байгаа. Эрдэмэй нэрэ зэргэтэй багшанарай тоо үсөөн байһан байна бшуу. 1962 онһоо 1967 он болотор республикын дээдэ һургуулинуудта научно-педагогическа хүдэлмэрилэгшэдэй тоо хоёр дахин ехэ болоһон һаа, эрдэмэй кандидадуудай болон докторнуудай тоо 1,2 дахин олошороо. Шэнэ бии болгогдоһон институдуудта мэргэжэл һайнтай багшанар мүн лэ дуталдадаг һэн.

Тиимэһээ Буряадай дээдэ һургуулинуудта багшанарые бэлдэхэ тухай КПСС-эй обкомой бюро 1968 оной февралиин 13-да тогтоол баталан абаһан юм. Тус тогтоолой амжалтатай һайнаар бэелүүлэгдэһэнэй ашаар эрдэмэй нэрэ зэргэтэй, мэргэжэл һайнтай багшанар олошороо. 1970—1971 онуудай һуралсалай жэлдэ Буряад орондо эрдэмэй 11 доктор, эрдэмэй 267 кандидат тоологдожо байба.

«Орон дотор дээдэ һуралсалые саашадань наринжуулан һайжаруулха хэмжээнүүд тухай» КПСС-эй ЦК-гай болон СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй тогтоол 1972 оной июниин 18-да тунхаглагдажа, дээдэ һургуулинуудта багшалха багшанарай мэргэжэлые һайжаруулха хэрэгтэ горитойхон түлхисэ боложо үгөө. Тиигэжэ юһэдэхи ба арбадахи табан жэлнүүдэй туршада республикымнай дээдэ һургуулинуудай багшанарай дундаһаа 20 хүн эрдэмэй докторой, 370 хүн эрдэмэй кандидадай диссертацие хамгаалһан байна.

Эрдэм-шэнжэлгын эдэбхитэй хүдэлмэри хадаа дээдэ һургуулинуудай ажал ябуулгын таһаршагүй хуби гэжэ харагдаха ёһотой. КПСС-эй XXIV, XXV, XXVI съезднүүд дээрэ табигдаһан эрилтэнүүдэй ёһоор, мүн «Дээдэ һургуулинуудта эрдэм-шэнжэлгын хүдэлмэриин аша үрые дээшэлүүлхэ тухай» КПСС-эй ЦК-гай, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй тогтоолые хүтэлбэри болгон, мүнөө үедэ энэ талаар горитой алхам хэгдээ. Республикын дээдэ һургуулинуудай багшанар арадай ажахын эрилтэдэ тааруугаар шэнжэлгын хүдэлмэри ябуулна гээшэ.

Илангаяа СССР-эй байгуулагдаһаар 60 жэлэй ойн баярые, мүн түрэл Буряадайнгаа Автономито Совет Социалис Республикын байгуулагдаһаар 60 жэлэй түүхэтэ ойе үндэр түйлалтануудаараа угтаха гэжэ дээдэ һургуулинуудай багшанер нилээд ехэ оролдолго гаргаһан байна. Түрэл партиингаа аша оролдолгые харюулан, залуу мэргэжэлтэдые бэлдэхэ, эрдэм-шэнжэлгын хүдэлмэри эдэбхитэйгээр ябуулха хэрэгтэ үндэр амжалта түйлахаар бэлэн байһанаа тэдэнэр мэдүүлнэ.

И. БАТУДАЕВ,
Д. Банзаровай нэрэмжэтэ БГПИ-гэй ректор, профессор.

АРАДАЙ АРТИСТ

ЯМПИЛОВАЙ партитурын хуудаһануудые һанаандаа иража үзэхэдэш, композитор мүнөө үеын темэдэ гол анхаралаа хандуулна гэжэ ойлгохоор. Патриотическа, гражданска, түүхэтэ-революционно темэнүүд композиторай бүхы сэдьхэл зүрхые эзэлдэг байна. Революциин үдэрнүүд болон граждан дайнай үе тухай «Цыремпил Ранжуров» гэжэ оперонь домоглоно. Арад зоноо сүлөөлхын түлөө болоһон шанга тэмсэлдэ ами наһаяа үгэһэн түрүүшын буряад революционер оперын гол герой болодог. Буряад нютагуудта шэнэ сагай ерэһэн тухай «Һүреэтэ жэлнүүд» гэжэ оперо хөөрэжэ үгэхэ. Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайн соо совет арадай баатаршалга тухай «Патетическэ баллада» гэһэн балет онсо һонёор домоглодог. «Эхэ орон тухай», «Парти тухай» гэһэн кантатануудайнь нэрэнүүд өөһэд тухайдаа хэлэнэ бэшэ гү? Үгышье һаа, буряад эрдэмтэ, гэгээрүүлэгшэ Доржи Банзаровай дурасхаалда зорюулагдаһан «Эпическэ поэмэ», Байгал шадар оршодог түрэл нютаг тухайдаа, хүн зон тухайдань сэдьхэлээ хүдэлгэн хөөрэһэн «Сэсэглэн һалбарһан хизаар» гэжэ симфоническа зохёолнууд, фашизмые илаһан тухай «Илалтын» увертюрэ — эдэ бүгэдэ мүн лэ патриотическа удхатай зохёолнууд болоно бшуу. Б. Ямпиловай зохёоһон дуунууд 200 гаранхай. Олонхи дуунуудынь патриотическа удхатай юм: «Сагаан далитай гулабхаа», «Сталинград», «Партийна билет», «Республикаяа магтан дууланаб» болон бусад.

Манай үеын хүнүүдэй ажал хэрэг, түсэб зорилго композиторай сэдьхэлые хүдэлгэдэг. Жэшээнь, «Прозренье» гэжэ оперо «манай городто, манай үдэрнүүдтэ» болоһон үйлэ хэрэгүүдые харуулна. Тиихэдэ Байгал-Амарай түмэр замай барилгашадта зорюулан, дуунуудые, «Түрүүшынхид» гэжэ симфоническа пьесэ зохёогоо. Зохёохы ажалтанай бригадын бүридэлдэ оролсожо, композитор олон удаа БАМ ошожо ерэһэн байха.

Ленинскэ темэ композиторай зохёохы ажалда онсо һуури эзэлдэг. Буряад литературын классик Хоца Намсараевай үгэдэ «Ленин тухай дуун» гэһэн зохёолынь гансата зоной дунда тараа юм. Мүн буряад поэт Чимит-Рэгзэн Намжиловай үгөөр Ленин тухай һайн дуу зохёогоо. Гадна «Сэсэглэн һалбарһан хизаар» гэһэн сюитэнь ленинскэ темэдэ хабаатай гэжэ сэгнэгдэдэг. Юуб гэхэдэ, энэ зохёол соо Совет Буряад ороной ерээдүйнгөө ехэ зам тээшэ зорин дабшажа ябаһые харуулһан байна бшуу, харин гушаад онуудта мүндэлһэн «Ленинээ магтанабди!» гэһэн буряад арадай дуун тус зохёолой хүгжэмтэ материал болоожо үгөө. Һүүлдэнь «Ленин багша» гэжэ кантата бэшэгдээ, В. И. Ленинэй түрэһөөр 110 жэлэй ойдо зорюулан, композитор Буряадай арадай поэт Д. Жалсараевай үгые хэрэглэжэ, композитор «Ильичэй портрет» гэһэн оратори зохёогоо юм.

Б. Ямпиловай олон зохёол соо түрэл арадайнь үльгэр домог дахин һэргэн, шэнэ амисхалтайгаар арадай дунда дэлгэрдэг. Л. Книппертэй хамта бэшэһэн «Арюун гоохон Ангар дүүхэй» гэһэн поэтическэ балет нэн түрүүн дурдагдаха ёһотой. Энэ балет хадаа буряад хүгжэмэй, буряад хореографиин түүхэдэ онсо һуури эзэлдэг юм. Хүгжэмтэ буряад томо зохёолнуудһаа эгээл түрүүлэн, ондоо тээ гэхэ гү, али Львов хотодо табигдаһан байна. Заһабарилагдан шэнэлэгдээд байхадаа, энэ зохёол РСФСР-эй Гүрэнэй шанда хүртөө һэн. 20 гаран жэл соо Буряадай театрай сценэһээ буунагүй. Дүн хамтадаа 400 гара дахин табигдаа юм.

Москвагай эдиршүүл, харин һаа ерэһэн хүнүүд Хүүгэдэй хүгжэмтэ түбэй театрта Б. Ямпиловай «Шэдитэ нюуса» гэһэн үхибүүдтэ зорюулһан оперыень дуратайгаар шагнадаг. Энэ оперын хүгжэм үхибүүдтэ ехэл һайшаагдадаг гэзшэ. Үхэршэн Баярай дуунуудые шагнаһан үхибүүд аялгыень мартадаггүй. Харин Улаан-Үдэдэ «Шэдитэ нюуса» арба гаран жэлдэ харуулагдажа, эдиршүүлые баясуулһан зандаа.

Буряад арадай үшөө нэгэ онтохоной аялгаар Б. Ямпилов хүгжэмтэ зүжэг найруулһан байха. Тэрэнь хадаа арадай дуратай герой, сэсэн ухаатай, хухюун омогтой Будамшуу.

Б. Ямпиловай хүгжэмдэ буряад байгаали мүн лэ горитой һуури эзэлдэг. Буряадай арадай поэт Н. Дамдиновай адли нэрэтэй поэмын удхаар бэшэгдэһэн «Шэнхинээтэ нарһанууд» гэжэ оратори нэн түрүүн һанаадамнай ороодхихо. Буряад хүгжэмэй саашанхи хүгжэлтэдэ энэ зохёол горитойхон һуури эзэлээ гэжэ сэгнэхэ шухала. Энэ зохёол Москвадашье, социализмын оронуудташье шэнхинэн зэдэлһэн байха.

АРАДАЙ хүгжэмэй таһаршагүй шэнжэ шанар болохо пентатоническа аялга Б. Ямпиловай хүгжэмдэ гол һуури эзэлдэг. Арадай дуун зохёохы ажалдам ехэ нүлөө үзүүлээ гэжэ композитор олон удаа хэлэһэн байдаг. Буряад арадай дуунай аялгахухалгануул, арадай хатарай ритм Б. Ямпиловай зохёохы ажалда шэнэ амисхалаа олодог гэжэ тэмдэглэхэ шухала. Имагтал тэдээнһээ үндэһэлэн, томо зохёол бэшэхэдээ, полифоническа болон оркестрын аялгануудые гаргадаг байна. РСФСР-эй Композиторнуудай холбооной правлениин секретариадай нэгэ зүблөөн дээрэ Г. Свиридов буряад хүгжэм тухай иигэжэ хэлэһэн байдаг: «Энэ хадаа тон өөрын хоолой. Энэ хоолой һайшаагдажашье болохо, үгышье байжа болохо. Зүгөөр энээниие ондоо хоолойтой худхахагүйш. Энэ хадаа искусствада ехээр сэгнэгдэдэг. Хүн өөрынгөө дууе дуулана, энэнь эгээл үнэтэй, эгээл сэнтэй юумэн!»

Б. Ямпилов—зохёохы ажалтан байхаһаа гадна Эхэ оронойнгоо ёһотой эрхэтэн Б. Ямпилов Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй депутадаар гурбан удаа һунгагдаһан байна. Тиихэдээ наймадахи болон юһэдэхи зарлалай Верховно Соведэй Түрүүлэгшэ байгаа. Мүн Улаан-Үдын городской Соведэй депутадаар олон удаа һунгагдаа, КПСС-эй Буряадай обкомой гэшүүндэ кандидадаар һунгагдаһан юм. Б. Ямпилов РСФСР-эй Композиторнуудай холбооной правлениин секретарь, СССР-эй Композиторнуудай холбооной правлениин гэшүүн. Гадна совет-монгол хани барисаанай комитедэй гэшүүн. Ниитын бусадшье уялгыень дурдабал, үшөөл олон юм.

Республикынгаа ажабайдалда композитор эдэбхитэйгээр хабаададаг. Буряадай композиторнуудай эмхиин бии болоһон сагһаа хойшо 40 гаран жэл соо тэрэниие толгойлоо. Тиихэдэ Улаан-Үдын хүгжэмэй училищада композициин класста удаан багшалжа, залуу композиторнуудые хүмүүжүүлэн ургуулха хэрэгтэ горитойхон хубитаяа оруулаа. Хүдөө нютагуудаар гү, али хүгжэмэй һургуулинуудаар ябахадаа, бэлигтэй үхибүүдые бэдэрэн олодог байна.

Композитор урда мэтэ эдэбхитэйгээр хүдэлһэн зандаа. Имагтал һүүлэй жэлэй туршада композитор хорёод зохёол бүтээгээ. Тэдээн соонь эгээл томонь «Үхэлһөө хүсэтэй» гэжэ оперо болоно. Шэнэ зохёолнуудаа композитор СССР-эй болон Буряадай АССР-эй байгуулагдаһаар 60 жэлэй ойн баярта үдэрнүүдтэ зорюулһан байна бшуу.

Зохёохы ажалайнь саашанхи түсэб тухай асуухада, Бау Базарович иигэжэ хөөрэбэ:

— Һүүлэй жэлнүүдтэ оперно жанр минии анхаралые татанхай. Мүнөөшье, «Үхэлһөө хүсэтэй» гэжэ долоодохи операо түгэсхөөд байхадаа, оперын үшөө нэгэ шэнэ сюжет тухай бодомжолноб. Энэ зохёол манай нютагай түүхэтэй гү, али мүнөө сагтай холбоотой байха аабза. Шэнэ балет, шэнэ симфони бэшэхэ һанаан бии. Минии дуратай поэдүүдэй—Дамба Жалсараевай, Николай Дамдиновай, Чимит-Рэгзэн Намжиловай, Цыден Галсановай болон бусадай үгэнүүдтэ дуунууд бэшэгдэхэ юм ааб даа...

Эдэ бүхы түсэбүүдэйнь, һанал бодолнуудайнь бэелхэ байһанда һэжэг түрэнэгүй. Б. Ямпиловай эсэшэ сусашагүй зохёохы ажал энээниень бодотоор гэршэлнэ.

Ахамад хүгжэмшэндэмнай СССР-эй арадай артист гэһэн хүндэтэ нэрэ зэргэ олгоһонтойнь дашарамдуулан, Бау Базарович Ямпиловые үнэн зүрхэнһөө амаршалаад, зохёохы ажалдань шэнэ амжалта хүсэе!

О. КУНИЦЫН,
искусство шэнжэлдэг эрдэмэй кандидат, Зүүн Сибириин соёлой институдай доцент, Буряадай АССР-эй искусствын габьяата ажал ябуулагша.

СОЁЛШОД—
ХҮДӨӨГЭЙ
АЖАЛШАДТА

ЗОРИЛГОНУУДАА ХАРААЛАНХАЙБДИ

КПСС-эй ЦК-гай июниин (1983 он) Пленумэй шиидхэбэринүүдые бэелүүлэн, бүхы хүсэ шадалаа элсүүлэн хүдэлжэ эхилэнхэйбди. Партиин райкомой пропаганда болон агитациин таһагай баталһан тусхай графигай ёһоор, үбэлжэлгын үедэ, мүн хабарай тарилгын үедэ малшадые хангаа һэмди. Районоймнай соёлой хүдэлмэрилэгшэд 6 агитбригада, мүн концертно 8 бригада болоожо, малшадта ошоо, хамтадаа 4647 хүниие соёлой талаар хангаа. Илангаяа Буряадай АССР-эй байгуулагдаһаар 60 жэлэй ойн баярта зорюулагдаһан тусхай арбан хоног соо малшадые соёлшод һайнаар хангажа, хүдөөгэй ажалшад тэдэндэ халуун баярые хүргөө һэн.

«Гигант», XXI партсъездын, мүн Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозуудта «Түрэл республикаяа магтан суурхуулнаб» гэжэ нэрлэгдэһэн аман журналые районой библиотекэтэй хамта манай автоклубай хүдэлмэрилэгшэд үнгэргэһэн байна. Тиихэдэ «Малай үбэлжэлгэ—хүн бүхэнэй хэрэг», «Хүдөө ажахын шэнэ туйлалтанууд тухай», «Буряадай АССР-эй 60 жэл», «Мастернууд тухай үгэ» гэһэн номой выставкэнүүд эмхидхэгдээ юм. Тус выставкэнүүд фермын улаан булангуудта нээгдэһэн байна. Литературын шэнжэлэлнүүдые библиотекарьнүүд выставкэ дээрэ үнгэргөө.

Элдэб удхатай темэтэй фильмүүд малшадта харуулагдаа. Хүдөө ажахыда зорюулагдаһан фильмүүдые харуулхынгаа урда тээ тусхай мэргэжэлтэй хүнүүд лекци болон хөөрэлдөөнүүдые үнгэргэһэн байна. ... дэм дэлгэрүүлгын, баримтата болон уран һайханай 46 фильм үбэлжэлгын үедэ харуулагдаа. Хотогорой һү һаалиин фермын улаан булангда һонирхолтой уулзалга эмхидхэгдэһэн байгаа. Эндэ «Талын харгынууд» гэһэн номоор үнгэргэгдэһэн конференцидэ номой автор, уран зохёолшо Ц-Ж. Жимбиев хабаадаа. Номой выставкэ болон худалдаа наймаан эндэ мүн эмхидхэгдээ. Конференциин түгэсхэлдэ буряад композиторнуудай болон поэдүүдэй дуунууд, шүлэгүүд хангинаһан байна.

Үбэлжэлгын, мүн хабарай тарилгын харюусалгатай хаһа соо агитбригаданууд ехэ хүдэлмэри ябуулдаг гээшэ. Жэлэй хоёр дахин соёлшодой совет дээрэ клубай хүдэлмэрилэгшэд тоосодог юм. Эндэ ямар агитбригаданууд хүдөөгэй ажалшадые һайнаар хангааб гэжэ элирүүлэгдэдэг. Илангаяа Ташаланай соёлой байшангай «Сюрприз» гэһэн агитбригада малшадай дунда хүндэтэй болонхой. «Үбшэнһөө һэргылхэ», «Малшадта—хүдөө ажахын шэнэ туйлалтанууд», «Урэжүүлэгшын ажалда — түрүү дүй дүршэл» гэжэ нэрлэгдэһэн аман журналнуудые агитбригадын гэшүүд үнгэргөө. Тиихэдээ номуудай шэнжэлэлнүүдые, выставкэнүүдые хэрэглээ юм. Тус агитбригада XXI партсъездын нэрэмжэтэ, мүн «Гигант» колхозуудай ажалшадые соёлой талаар хангаһан, фермэнүүдтэ дайшалхы, «сахилгаан» хуудаһануудые гаргаһан байна.

Буряадай республикын 60 жэлэй ойдо зорюулагдаһан программатаяа Онохойн посёлогой «Стружка» гэжэ агитбригада хүдөө ажахын хүдэлмэрилэгшэдые танилсуулaнхай. Эрхирэгэй совхозой, Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозой ажалшад энэ программыень баяртайгаар угтаа. Новоильинскын соёлой байшангай агитбригада «КПСС-эй XXVI съездын шиидхэбэринүүдые бэелүүлхэбди» гэһэн сценаряар найруулһан программатай байгаа. Шэнэ-бэрээнэйхид «Гигант» колхозой ажалшадта айлшалжа, ойн баярта зорюулагдаһан литературно-хүгжэмтэ композици харуулаа. СССР-эй Эдеэ хоолой программа тухай, уласхоорондын байдал тухай лекцинүүдые уншаа, номуудые һэлгээ юм.

Малшадта ошохо̆доо, комплексноор хангаха гэжэ оролдодогбди. Бидэнтэй хамта больницын, ажаһуудалай хэрэглэмжэ хангадаг районно комбинадай, райпогой хүдэлмэришэд ябалсадаг. Аман журнал, концерт, хөөрэлдөө, лекци эмхидхэхэ хэрэгтэ илангаяа врач Л. Г. Шагдуров, «Знание» бүлгэмэй лектор, арадай гэгээрэлэй таһагай инспектор Л. Б. Чагдурова гэгшэд эдэбхитэйгээр хабаадана.

Район дотор 3 колхоз, 4 совхоз, 1 ОПХ (Хуушан-Хүрбын) тоологдоно гэхэ гү, али хамтадаа малшадай 116 точко бии. Эдэниие соёлой талаар хангаха хэрэгтэ районой нэгэдэмэл клубна 2 системэдэ (Ташаланай, Эрхирэгэй) ородог соёлой байшангуудай хүдэлмэрилэгшэд оролдосотойгоор хабаадажа байна. Тодорхойлбол, Үнэгэтэйн соёлой байшангай «Сигнал» (хүтэлбэрилэгшэнь З. Д. Верещагина), Новоильинскын «Лесоруб» (хүтэлбэрилэгшэнь — Буряадай АССР-эй соёлой габьяата хүдэлмэрилэгшэ А. В. Беляк), Онохойн «Стружка» (хүтэлбэрилэгшэнь Т. И. Захарова), Ташаланай «Сюрприз» (хүтэлбэрилэгшэнь Л. Э. Зубакина) гэжэ агитбригаданууд хабарай тарилгын үедэ малшадые, механизаторнуудые тон һайнаар хангаа гэжэ тэмдэглэхээр.

Район дотор полевой олон стан, теплицэ тоологдодог. Үнэгэтэйн, Хуушан-Онохойн, Первомаевкын, ОПХ-гай, Хуушан-Бэрээнэй, Ташаланай теплицэнүүдтэ ажалладаг хүнүүдтэ агитбригадынхид мүн лэ айлшалдаг, концерт наада харуулдаг байна.

Районой эмхидхэлэй-методическа кабинедые даагша Л. В. Волкова, методист Т. Д. Данилова гэгшэд хүдөөгэй соёлшодто ехэ туһа хүргэнэ. «Эдеэ хоолой программа—бултанай ба хүн бүхэнэй хэрэг», «Малай үбэлжэлгэ—харюусалгатай хаһа», «А ну-ка, девушки», «Солдат хододоо солдат» гэжэ нэрлэгдэһэн аман журналнуудай, үдэшэнүүдэй сценаринууд клубуудта эльгээһэн байна. Тиихэдэ тусхай семинарнууд болон һуралсалай хэшээлнүүдые тэдэнэр эмхидхээ.

Хэды тиигэбэшье хүдөөгэй ажалшадые соёлой талаар хангаха хүдэлмэридэ шиидхэгдээгүй асуудалнууд, дутуу дундануд баһал байха. Һүүлэй долоон хоног соо малшадые, таряашадые хангаагүйбди. Ямар ушарһаа, ямар шалтагаан болооб? Нэн түрүүн бидэндэ транспорт үгы, ходо машинануудай эбдэрнэ, тиигээд бензин дуталдашана. Хоёрдохёор, соёлой байшангуудта мэргэжэлтэд үсөөн. Манай райондо хүдэлхэеэ ерэһэн мэргэжэлтэд удаан хүдэлнэгүй. Юуб гэхэдэ, тэдэнэр һайн байранудаар гүйсэд хангагданагүй бшуу. Районой түб болохо Загарайда баригдажа эхилһэн хоёр-хоёр байратай 2 гэр ашаглалгада үгтөөгүй байһаар. Хүршэ районой үдынхидэй үүсхэлые дэмжэхэ талаар хүдэлмэри һулаар ябуулагдаа. Эрхирэгэй соёлой байшанда удаан саг соо мэргэжэлтэ үгы байгаа. Хуушан-Онохойн, Хуушан-Бэрээнэй, Хуушан-Хүрбын соёлшод хүдөөгэй ажалшадые муугаар хангана гэжэ тэмдэглэхээр.

Саашадаа эдэ дутагдалнуудаа усадхаха, соёлшодой журам бэхижүүлхэ; ажалшадые бүри һайнаар комплексноор хангаха, Эдеэ хоолой программые бэелүүлхэ хэрэгтэ эдэбхитэйгээр хабаадаха гэһэн уг зорилгонуудые хараалaнхайбди. Загарайн ба Онохойн хүүгэдэй хүгжэмэй һургуулинуудай дэргэдэ агитбригаданудые байгуулха түсэбтэйбди. Тиихэдэ Загарайн, Элхинэй, Шэнэ-Горхоной, Первомаевкын дунда һургуулинуудай коллективүүд имагтал ажахынуудта туһалдаг бэшэ, мүн концерт наада харуулдаг һайхан заншалтай болонхой. Тиихэдэ бидэнһээ гадна искусствын мэргэжэлтэд малшадые хангаа. Уншагшадай бүхэсоюзна конкурсын лауреат Геннадий Мельников түрүүтэй Буряадай гүрэнэй филармониин артистнууд, соёл-гэгээрэлэй, хүгжэмэй, лесотехникумэй агитбригаданууд хүдөө ажахын хүдэлмэрилэгшэдые концертээрээ баясуулһан байна. Тиихэдэ ажахынуудта экономикын ба соёлой үдэрнүүд амжалтатайгаар үнгэргэгдэнэ. Эрхирэгэй совхоздо соёлшод һонирхолтой үдэрнүүдые һалхан эмхидхээ гэжэ тэмдэглэхээр. Зунай үедэ малшадые, хонишодые бүри һайнаар хангаха, Буряадай АССР-эй 60 жэлэй ойн баярые нэрэтэй солотойгоор угтаха гэһэн уг зорилгонуудаа бэелүүлхээр шиидэнхэйбди.

Л. МОЛЧАНОВА,
арадай депутадуудай Загарайн райсоведэй гүйсэдкомой соёлой таһагай автоклубые даагша.

«БУРЯАД ҮНЭНДЭ» ЕРЭҺЭН БЭШЭГЭЙ МҮРӨӨР

ТОДО ХАРЮУ ХЭРЭГТЭЙ

Түнхэнэй районой «Мир» колхозой Таблангуудай һү һаалиин фермын һаалишан С-Д. Жамбалова манай газетын февралиин 26-най номерто **«Хэзээ анхардаг болохо aаб?»** гэһэн гаршагтай статья бэшээ һэн. Һаалишанай газетэдэ хандаһан ушар дэмы бэшэ гэжэ хэнэйшье ойлгохоор.

...Муу юумэмнай юуб гэхэдэ, бидэ бүхы юумэнһээ таһаршаһан гэхэ гү, али хэрэгсээгдэхээ болишоһон шэнгеэр ажаһуунабди. Мүнөө сагта иигэжэ ажаһуухада, һанаанда ехэ дутуу шэнги байна даа. Өөһэдөөшье яахамнайб, харин үхибүүднайл ажабайдалһаа таһарна аа гү, гэжэ һанаамнай зободог,—гэжэ авторай бэшэһэн үгэнүүдые уншахада, юрын ажалша хүнэй гомдол дуулдана. Иимэ үгэнүүдые уншаһан хүнэй сэдьхэлынь хүдэлэнгүй, һанаанинь зобонгүй байхаар лэ бэшэ шэнги... Харин тиихэдэ тус бэшэгэй мүрөөр редакци арадай депутадуудай Түнхэнэй райсоведэй гүйсэдкомой түрүүлэгшэдэ хандаһан аад, хоёр һара шахуу саг болоһон хойно ВЛКСМ-эй райкомой секретарь П. Ажуновай гар табилгатай иимэ харюу абаба:

—Бэшэг доторхи баримтанууд шалгагдаад, бултадаа зүйтэйдэ тоологдоо. Статья ВЛКСМ-эй райкомой бюро дээрэ зүбшэн хэлсэгдээ. «Мир» колхозой комитедэй секретарьта Таблангуудай залуушуулай сүлөө сагые эмхидхэжэ шадаагүйнь түлөө һануулга хэгдээ.

Үхибүүдтэ колхозой автобус үгэдэггүй дээрэһээ һургуулидаа үнэхооророошье ябагаар ябана. Энэ асуудал колхозой правлени райОНО хоёрой хоорондо зүбшэгдэн шиидхэгдэхэ зэргэтэй,—гэжэ тэрэ мэдээсэһэн байна.

С-Д. Жамбаловагай бэшэг саашань уншаябди. Залуушуулнай түрэл тосхондоо үлэжэ, мал ажалда хүдэлнэгүй. Ажалай иимэ хүндэ эрхэ байдал тэдэниие татанагүй бшуу...

Таблангуудтамнай урдань багахан клуб бии һэн. Залуушуул тэндээ олоороо сугларжа, наада эмхидхэдэг, концерт табидаг һэн. Теэд клубыемнай колхозой түб Галбай һууринда спортзал болгохоёо зөөжэрхёо бэлэй. Залуушуулай үдэшэндөө суглараха газар байхагүй,—гэжэ бэшээтэй байна. Тиигээд ерэхэлээрээ, комсомолой секретарьта хэгдэһэн донгодолгоор лэ тэрэ нютагаархинай байдал хубилшоо ёһотой гэхын аргагүй.

Таблангуудта дутуу дутагдалнууд олон. Тосхоной айлнуудай телевизор заһаха мастер эндэ ерэдэггүй. Радионь «һөөлдэшэһэн» хоолойтой.

Түхэреэн жэл соо эндэ нэгэшье лектор, политинформатор ябажа, лекци, хөөрэлдөө үнгэргөөгүй, Телефоншье Таблангуудта үгы. Һаалишадай байдаг гэрнүүд заһабарилгада орохоор болонхой.

«Хэды хүшэр хүндэ эрхэ байдалда ажаллажа байгаашье һаа, үнгэрһэн жэлдэ фермээрээ һү һааха, гүрэндэ худалдаха жэлэйнгээ түсэбые болзорһоонь гурбан һараар шахуу урид дүүргээ һэмди. Бүхы һаалишаднай абаһан социалис уялгануудаа үлүүлэн дүүргэнхэй»,—гэһэн баярта мэдээсэлые һаалишанай бэшэгһээ мэдэжэ омогорхон, али болохоор тэдэндэ туһалхые тэндэхи хүдэлмэрилэгшэдэй оролдодоггүйнь гайхалтай.

Тиимэһээ һаалишан С-Д. Жамбаловагай «Хэзээ анхардаг болохо aаб?» гэһэн статьяда КПСС-эй Түнхэнэй райкомой ба райсоведэй гүйсэдкомой зүгһөө тодо харюу хүлеэгдэнэ.

В. ТОКТОХОЕВА,
манай корр.

ҮНЭЗГЫ УДХАТАЙ ЛИДХЭЛНҮҮД

...дай гүрэнэй Доржи ...вай нэрэмжэтэ «Хүндэ Тэмдэг» ордентэ ...рай институдта тү... ...публикымнай байгуу...ар 60 жэлэй алдар... зорюулагдаһан на...нференци һаяхан үн...ээ.

...пудай ректор, про... П. А. Батудаев ...ци нээжэ, «В. И. ... Буряадай АССР-... ...улга» гэһэн элид...дээ. Советскэ Сою... Мүнхэ партиие бай... В. И. Ленинэй ...р буряад зон олон ...жэлэй түүхэдэ тү...сэ өөһэдын авто... болон, СССР-эй ара...нэгэн хамта бүлэ ... гэжэ тэмдэглэһэн.

...эй XII-эй гэшүүн...дент. СССР-эй XII-... Буряадай филиа...зидиумэй түрүүлэг... Мохосоев элидхэл ... Буряад орондо эр... хүгжэлтэ тухай ... Тэрэ институдууд ...хи зургаануудта ...жэ байһан эрдэм ...тэнүүд, тэдэнэй ...уд дээрэ тогтон, ...ын экономикын ... гаршалһан хэдэн ...дые дурдаба. Рес...мнай эрдэмтэдэй хү...рдэм шэнжэлгэ-нээл... авторска гэршэлгэ 100 гаран эрдэм шэн... хүдэлмэри хилын ...баһлүүлэгдэн гараа, ...ряадай эрдэмтэд ар...баад ондоо оронуудай эрдэмтэдтэй нягта холбоо барисаа байгуулан, эрдэмэй 9 темэ дээрэ ажаллажа байна гэжэ элидхэлшэ тэмдэглээ.

Философиин кафедрые даагша, философиин эрдэмэй доктор Б. Н. Затеев, политическэ экономиин кафедрые даагша, доцент Ф. И. Шулунов, түүхын эрдэмэй доктор Н. П. Егунов, педагогикын эрдэмэй кандидат С. Г. Дугаров, хэлэ, бэшэгэй эрдэмэй доктор А. А. Белоусов, педагогикын эрдэмэй кандидат Н. Н. Буланова гэгшэд үгэ хэлэхэдээ, үнгэрһэн 60 жэлэй туршада Буряад оронойнгоо элдэб һалбаринуудай хүгжэлтэ тухай онсолон тэмдэглэһэн байна. Гэхэтэй хамта совет Буряад ороной экономикын, эрдэмэй, соёлой хүгжэлтэ хадаа ленинскэ национальна политикатай, социализм байгуулгын ленинскэ түсэбтэй, совет хүн зоной ажал хүдэлмэритэй, партиин нангин хэрэгүүдтэй бата бэхи холбоо барисаатай байһан гээд элидхэлшэд тэмдэглээ.

Элидхэлнүүдэй гүнзэгы удха шанар, эндэ хабаадагшадай эдэбхи, эдэ бүгэдые гуримтайгаар эмхидхэлгэ хадаа конференцидэ горитой нүлөө үзүүлжэ, тэрэниие институдаймнай ажабайдалдахи шухала үйлэ хэрэгүүдэй нэгэн болгожо шадаа.

Е. КРЯЖЕВ,
политэкономиин кафедрын багша.

ТАСС АПН
ХИЛЫН СААНАҺАА

ҮНЭН СЭХЭ, ҮРЭ ТҮГЭС ХӨӨРЭЛДӨӨН

ПРАГА. Чехословакиин ниислэл хотодо болоожо дүүрэһэн «Эб найрамдалай ба ажабайдалай түлөө, ядерна дайе сарахын түлөө» Бүхэдэлхэйн ассамблей буу зэбсэгүүдые хуряахын, уласхоорондын аюулгүй байдалай ба харилсаа холбооной түлөө арадуудай тэмсэлые эдэбхижүүлгэдэ ехэ хубитаяа оруулһан байна. Энэ хадаа эб найрамдалда дуратай хүсэнүүдэй эгээл олоной хабаадалгатай хуралдаан болобо. Дэлхэйн 132 ороной дайн дажарта эсэргүү эмхинүүдэй ба хүдэлөөнүүдэй гурбан мянга шахуу түлөөлэгшэд тэрээндэ хабаадаһан байгаа. Тиихэдээ уласхоорондын түгшүүрилые һуларуулхаар, ядерна дайнай аюулые сарахаар эрид шиидэнхэй байһанаа мэдүүлээ.

Зургаан үдэрэй туршада болоһон үнэн сэхэ, үрэ түгэс хөөрэлдөөндэ элдэб политическа үзэл бодолтой хүнүүд хабаадабашье, дайн байлдаае зайсуулан сараха гансал хүсэлэнтэй байһанаа элирхэйлбэ. Америкын шэнэ ядерна ракетэнүүдые Баруун Европодо тараан тодхолгын аюулта түсэбүүдые зайсуулан сараха гэһэн эрилтэ табиһан байна.

Уулзалгануудай, хөөрэлдөөнүүдэй үедэ уласхоорондын байдалые һайжаруулха талаар тодорхой хэдэн дурадхалнууд оруулагдаа. Эдэнь һүүлэй үедэ СССР болон социалис хани нэгэдэлтэ оронуудай оруулһан эб найрамдалта дурадхалнуудтай адли удхатай.

Хуралдаанда хабаадагшад Бүхэдэлхэйн ассамблейн уряае нэгэн дуугаар баталан абаба. Эб найрамдалай ба ажабайдалай түлөө, ядерна дайе сарахын түлөө тэмсэлдэ хүсэдэл оролдолгонуудаа нэгэдүүлхэ хэлбэрииэгүй хүсэл эрмэлзэлтэй байһанаа тэдэнэр мэдүүлээ.

Европодо бүхы түхэлэй ядерна буу зэбсэгүүдые хорооха тухай аша үрэ ехэтэй хөөрэлдөөнүүдые үнгэргэхын түлөө, бүхы ядерна буу зэбсэгүүдые, дары түргөөр үгы хэхын түлөө, ядерна, мүн юрыншье буу зэбсэгүүдые бүтээн гаргалгые болюулхын түлөө, ядерна буу зэбсэггүй зононуудые байгуулхын түлөө, бүхы дэлхэй дээрэ ядерна буу зэбсэг хорихын түлөө, бүгэдэ ниитээрээ хүсэдөөр буу зэбсэгүүдые хуряахын түлөө тэмсэхыень ассамблейдэ хабаадагшад уряалаа.

КПА-гай ЦК-гай ПЛЕНУМ

ВЕНЭ. Австриин Коммунис партиин Централна Комитедэй пленум эндэ болобо. Уласхоорондын ба дотоодын байдалай асуудалнууд тэрээн дотор хаража үзэгдэһэн байгаа. Дундуур зайда хэрэглэгдэхэ американ ядерна шэнэ ракетэнүүдые Баруун Европодо тараан тодхолгые буруушаалгын уряатайгаар КПА-гай ЦК оронойнгоо парламентда, правительствада хандаба. Мүнөө Женевэдэ болоожо байһан Европодо ядерна буу зэбсэгүүдые хизаарлаха тухай совет-американ хөөрэлдөөнүүдэй амжалтатайгаар дүүрэхыень Австри хүсэнэ гэжэ пленум дээрэ тэмдэглэгдэнэ.

Пиночедэй фашис захиргаанда эсэргүү, демократическа хубилалтануудые бэелүүлхын түлөө Чилиин коммунистнуудай, түрүү үзэлтэй бүхы хүсэнүүдэй тэмсэлтэй һаналаа нэгэдэжэ байһанаа пленумдэ хабаадагшад мэдүүлээ.

МНРП-гэй ЦК-гай УРЯАНУУД

УЛААН-БААТАР. Хүн түрэлтэниие термоядерна дайнай аюулһаа аршалан хамгаалха талаар шэглүүлэгдэһэн СССР-эй, аха дүү бусад социалис оронуудай эб найрамдалта гадаадын политикые, тэдэнэй үүсхэлые МНРП-гэй ЦК һайн дэмжэнэ гэжэ Монголой Арадай революциин 62 жэлэй ойдо зорюулһан МНРП-гэй ЦК-гай уряанууд дотор хэлэгдэнэ.

МНР-эй эрхэ сүлөөе, бэеэ даалаһан байдалые, һалбаран хүгжэлгые лаб хангаһан аха дүү хоёр ороной али бүхы харилсаанай, монгол-совет эбдэршэгүй бата хани барисаанай хүндэлэлдэ зорюулагдаһан үреэлнүүд эндэ бии. Империализмда, шэнэ түхэлэй колониализмда, эзэрхэн зонхилолгодо, үндэһэ яһанай илгаа гаргалгада эсэргүү, социальна сүлөөрэлгын түлөө тэмсэдэг Азиин, Африкын ба Латиин Америкын арадуудтай монгол арадай һаналаа нэгэдэлгэ МНРП-гэй ЦК-гай уряанууд дотор мэдүүлэгдэнэ.

ЧИЛИ. Сантьяго хотын тэг дунда национальна библиотекын дэргэдэ амгалан ёһоной жагсаал болобо. Энэ жагсаалда хабаадаһан 400-гаад артистнууд, уран зохёолшод, поэдүүд, зураашад болон хүгжэмшэд орон дотор демократиин ёһо гуримые дахинаа һэргээхэ тухай эрилтэ табиһан байна.

ЮПИ—ТАСС-ай телефото.

ХАНИ БАРИСААНАЙ ҺҮЛДЭ ТЭМДЭГТЭЙГЭЭР

ЛИССАБОН. Совет болон Португалиин коммунистнуудай хоорондохи хани барисаанай олоной хабаадалгатай митинг Лиссабон шадархи Баррейрэ хотодо болобо. КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүндэ кандидат, Грузиин Компартиин ЦК-гай нэгэдэхи секретарь Э. А. Шеварднадзе түрүүтэй КПСС-эй делегациин хани ёһоной албанай хэрэгээр Португалида ерэлгэдэ зорюулагдажа, энэ митинг үнгэргэгдэһэн байгаа.

Э. А. Шеварднадзе митинг дээрэ үгэ хэлэхэдээ, сугларагшадай нэрьемэ альга ташалга доро Советскэ Союзай 18 миллион коммунистнуудай зүгһөө Португалиин коммунистнуудта үнэн зүрхэнэй, аха дүү ёһоной амаршалга хүргэбэ. Мүнөө Европодо айхабтар түгшүүрилтэй, аюултай байдал тохёолдожо байна гэжэ тэрэ зааба. «США болон НАТО американ шэнэ ракетэнүүдые тараан тодхохые һанаашална. Тэдэниие тараан тодхолго буу зэбсэгүүдые бүтээн гаргалгые улам дэбэргэхэ, дайнай аюулые дүтэлүүлхэ байна. Бидэ, Советскэ Союз болон Варшавска Договорто ородог оронууд, ондоо зам дурадханабди».

Буряадай АССР-эй 60 жэл

ТАБИН ЖЭЛЭЙ СААНА

Буряадай республикын байгуулагдаһаар 10 жэлэй ой хоёрдохи табан жэлэй эхинтэй тудалдаһан юм. Түрүүшын табан жэлэй һүүл багаар Верхнеудинскда бодхоогдожо эхилһэн паровоз-вагон заһабарилгын заводой, мяха-консервын комбинадай, шэлэй оньһожоруулагдамал заводой барилга үргэлжэлүүлэгдээ һэн. Бар тайгын анхан нэмжыһэн газарта хүдэлмэришэдэй болбосон түхэлтэй һууринууд бодоо, электростанци, хирпиисын завод, һэеы дарадаг фабрика баригдаа юм.

Турксибай суута барилгашад—элдэб янаһай түлөөлэгшэд ПВРЗ-е бодхоолгодо гол хубитаяа оруулһан юм. Хүндэ хүшэр саг бэлэй. Хүдэлмэришэн гарнууд, техникэ дуталдадаг, гол түлэб тэргэ морёор ашаан зөөгдэдэг байгаа. Һүхэ, хүрзэ, салир хүдэлмэриин гол зэр зэмсэг бэлэй. Москва, Ленинград, Курск, Воронеж, Ураал шадарһаа дүй дүршэлтэй мэргэжэлтэд партийна, совет организацинуудай уряалаар ерэжэ, туһаламжа үзүүлдэг һэн. Хүдэлмэришэн ангиие хүмүүжүүлхэ, нютагай хүн зониие барилгада олоор хабаадуулха гэһэн зорилго табигдадаг бэлэй. 1933 оной апрель һарын эхин багаар 750 киловатт-час хүсэтэй Верхнеудинскын ТЭС-эй түрүүшын ээлжээн ашаглалгада тушаагдажа, «БМАССР-эй 10 жэлэй ойн нэрэмжэтэ» болгогдоһон байгаа. Май һарада ПВРЗ-гэй заһабарилгын-механическа, кузнечнэ цехүүд баригдаа һэн.

1933 ондо хүдөө ажахыда ехэ хубилалтанууд болоо һэн. Үгытэйшүүлэй, дундуур шадалтайшуулай 67 процентнь колхоздо ороод байгаа. Адууһа малай 62, тарилгын талмайн 76 процентнь нэгэдхүүлэгдэнхэй һэн. 11 МТС, машинно-үбһэ сабшалгын 19 станци байгуулагдаа. Тарилгын бүхы талмайн 12 процентые 293 трактор хахалдаг болоо.

Хамтын ажахынуудые байгуулга ангиин хатуу тэмсэл соогуур үнгэрдэг байгаа. Нюдарган баяшуул, ламанар колхозуудай экономикодо һаад тойбо, хохидол, ушаруулдаг бэлэй. Партиин уряагаар коммунистнууд, совет органуудай хүтэлбэрилэгшэд хүдөө һууринуудта ошожо, ойлгуулламжын, политическэ хүмүүжүүлгын хүдэлмэри үргэнөөр ябуулдаг һэн.

Колхозник-ударнигуудай 1-дэхи республиканска съезд апрелиин 10-да Верхнеудинскда үнгэргэгдэһэн юм. Үзэг бэшэг мэдэхэгүйшүүлтэй ябуулагдаха хүдэлмэри тухай тогтоол гаргагдаа, тусхай комитет байгуулагдаа һэн. Хуушан монгол бэшэгэй орондо лата бэшэлгэдэ һурахадань, буряадуудта илангаяа хүшэр бэлэй. Гэбэшье, үзэг, бэшэг оройдоо мэдэхэгүйшүүл үшөө олон байгаа. «Улаан һэеы гэрнүүд», «Буряад эхэнэрэй гэрнүүд» соёл гэгээрэлэй хүдэлмэриин ёһотойл түб болоо һэн. 1933 ондо эдэ түбүүдэй хүдэлмэридэ 300 мянган түхэриг һомологдоһон байна.

Энэ үедэ Буряадта 487 эхин, 57 долоон жэлэй, 2 дунда һургуули нээгдэнхэй һэн. 54,6 мянган хүн һурадаг байгаа. Россин Федерациин зүгһөө республикын һургуулинуудта туһаламжа үзүүлэгдэдэг бэлэй. 1933 ондо Москваһаа дээдэ эрдэмтэй 30 багша, һургуулиин наһа гүйсөөгүйшүүлые хүмүүжүүлхэ талаар хүдэлмэрилэгшэд ерэһэн юм. Верхнеудинскын гурбан дээдэ һургуулида 358, 12 техникумдэ 937 студент һурадаг бэлэй.

1933 оной февральда партиин обкомой бюро республикын 10 жэлэй ойе июлиин 8-һаа 13 болотор тэмдэглэхэ гэһэн шиидхэбэри гаргаа һэн. Ажалшадай үүсхэл хүгжөөхэ, ажалайнь ашаг үрые дээшэлүүлхэ, социалис мүрысөө дэлгэрүүлхэ талаар ойн баярые угтуулан, ехэ хүдэлмэри ябуулагдаһан юм. Энэ ехэ һайндэрые үнгэргэлгэдэ 500 мянган түхэриг һомологдоо һэн. Дээдэ-Онгостойдо хоёр дабхар гэр, гостиница, 2000 һууритай зунай театр, стадион, столово гэхэ мэтэ баригдаа. Июнь һарын тэн багаар комплекс ашаглалгада тушаагдаһан юм. Уран зураашад комплексые шэмэглэн гоёолгодо ехэ үүргэ дүүргээ бэлэй.

Буряадай хүдэлмэришэд болон колхознигуудһаа бүридэһэн делегаци апрель һарада Москва ошожо, ВЦИК-тэ болон өөһэдынгөө шефтэ—Моссоведтэ республикын ажахын ба национально-соёлой түйлалтанууд тухай элидхэһэн, ойн баярайнгаа һайндэртэ уриһан байна. Бүхы союзна ба автономито республиканuудта, МНР-тэ уряалай бэшэгүүд эльгээгдээ һэн. Республикые байгуулгада эдэбхитэй хабаадаһан М. И. Амагаев, М. М. Сахьянова, В. И. Трубачеев гэгшэд хүндэтэ айлшадай тоодо ороһон юм. Москвагай цирк, Монголой драмын театр һайндэртэ, хабаадалсахаар уригдаа һэн. Уран һайханай коллективүүдэй эдэбхитэд, ород ба буряад драмын артистнууд һайндэртэ оролдосотой һайнаар бэлдээ һэн.

Һайндэрые угтуулан, городоо болбосон түхэлтэй болгохо хэрэгтэ онсо анхарал хандуулагдаа. Түбэй үйлсэнүүдтэ модо, һөөгүүд һуулгагдаа, шулуун гэрнүүд газаа талаһаа шэрдэгдээ, будагдаа, Монголрабфагай байшанда (мүнөө колхоз, совхозуудай хүтэлбэрилхы кадрнуудые бэлдэдэг хүдөө ажахын техникум), зарим һургуули, техникумүүдтэ саг зуурын гостиницанууд байгуулагдаа һэн. БурЦИК-гай уряалаар республикын аймагуудһаа 500 хүн ерэһэн байна.

Республикын ойн баяртай дашарамдуулан, ажалдаа һайн амжалта түйлаһанайнь түлөө Алайрай аймагай «Улаан Нельхай» коммуна, Верхнеудинскын «Колос» гэһэн хүдөө ажахын артель, Эхирид-Булгадай «Путь социализма», Агын аймагай Доржиевай нэрэмжэтэ артельнууд 3 мянган түхэригөөр шагнагдаа һэн. 1000 түхэригэй хоёрдохи мүнгэн шан Верхнеудинскын хүүгэдэй поликлиникэдэ барюулагдаа. Алайрай аймагай Куйтинэй нэрэмжэтэ һургуулида. Сэлэнгын аймагай Ноёхоной, уншалгын байшанда, Түнхэнэй нүүдэл һэеы гэртэ 500 түхэригэй гурбадахи шан барюулагдаба. 369 хүн БурЦИК-эй грамотануудаар, үнэтэ бэлэгүүдээр шагнагдаа. Республикые байгуулгада элитэ ехэ хубитаяа оруулһан М. М. Сахьянова, М. И. Амагаев, партизанууд А. И. Кулриянова, И. К. Песков, Улаан Армиин командир, КВЖД-дэхи байлдаануудта шалгарһан, удаань Советскэ Союзай Герой, генерал болоһон И. В. Балдынов, ПВРЗ-гэй барилгашад А. И. Зонхоев, Н. В. Цивилев, гэгээрэлэй хүдэлмэрилэгшэд М. П. Халбаев, М. В. Баханов, колхознигууд С. Б. Болсохоев, Долгор Бадмажапова, Г. Е. Евстигнеев болон бусадшье шагнагдагшадай тоодо ороо бэлэй.

Дээдэ-Онгостойдо июлиин 8-да БурЦИК-гай 5-дахи сесси хүдэлжэ эхилбэ. «БМАССР-эй социалис байгуулалтын арбан жэлэй дүнгүүд» гэһэн элидхэл Совнаркомой түрүүлэгшэ нүхэр Д. Д. Доржиев хэһэн байна. Моссоведэй гэшүүн нүхэр Васильев үгэ хэлэхэдээ, ойн баяртай дашарамдуулан, шефтээ абаһан Буряадтаа 3 врач, 1 лаборант эльгээгээбди, Москвада һурадаг буряад аспирантнуудай мэдэлдэ 8 квартиратай гэр үгөөбди гэжэ тэмдэглэбэ. 12 һууритай 3 автобус Моссовет мүн лэ бэлэглэһэн байна. Удаань сугларагшадай нэрьемэ альга ташалган доро Моссоведэй туг БурЦИК-та барюулагдаа һэн.

Бүхэроссин ЦИК-гай секретарь Киселев ВЦИК-гай Президиумэй даалгабаряар граждан дайнай үедэ сагаантантай тэмсэлдэ эдэбхитэй хабаадалсаһанайнь түлөө партиин обкомой нэгэдэхи секретарь М. Н. Ербановые Улаан Тугай орденоор шагнаба. Монголой делегаци ВЦИК-гай секретарь В. И. Киселевто, М. Н. Ербановта ба республикын бусадшье хүтэлбэрилэгшэдтэ эмээлтэй мори, монгол дэгэлнүүдые бэлэглэһэн байна. Эрхим колхозуудта, Буряадай морин сэрэгэй полкдо энэл өөрсэ янзын бэлэг—эмээлтэй морид үгтөө һэн.

Ленинградһаа, Эрхүүһээ, Яхадһаа болон бусадшье хотонуудһаа ерэһэн айлшад үгэ хэлэһэн байна. Энэ үдэр городой бүхы предприятинуудта митингнүүд, баяр ёһолой суглаанууд үнгэргэгдэһэн юм. Үглөөдэрынь городой үйлсэ, гудамжануудта агитационно-физкультурна урилдаан болоо. Үдэшэлэн ПВРЗ-гэй, шэлэй заводой клубуудта һонирхолтой концерт, нааданууд харуулагдаа.

Революциин талмай дээрэ июлиин 10-да хүн зоной жагсаал болобо. Тэрэ үедэ городто бии байгаа 4 духовой оркестр маршнуудые, революционно дуунуудые гүйсэдхөө. Удаань сугларагшад Дээдэ-Онгостой тээшэ ябагаар алхалаа бэлэй. ПВРЗ-гэй барилгашадай жагсаал түрүү зэргэдэ дабшаа. Габшагай ажалаараа шалгаржа, тэдэнэр энэ хүндэдэ хүртөө бшуу.

Һайндэрэй эхиндэ митинг болоо. М. Н. Ербанов, Д. Д. Доржиев гэгшэд, делегацинуудые хүтэлбэрилэгшэд үгэ хэлээ. Буряадай морин сэрэгэй полкын, хабаадалгатайгаар парад үнгэргэгдөө. Удэрэй хоёрдохи хахадта республиканска спартакиада нээгдээ һэн. Эндэ 500 шахуу спортсмен хабаадалсаһан юм.

Эстрадна гурбан талмай дээрэ концертнүүд эхилжэ, уран һайханай коллективүүд бэлиг шадабаряа харуулаа һэн. Зунай театрта «Совèдүүдэй засагай түлөө» гэһэн зүжэг табигдаһан юм. Ёохор нааданууд эмхидхэгдээ. «БМАССР арбан жэл соо», «С. М. Буденнын Верхнеудинскда ерэлгэ», «Чингис хаанай ури һадаһан» гэһэн баримтата, уран һайханай фильмүүд харуулагдаа.

«Республикын 10 жэлэй туршадахи түйлалтанууд» гэһэн выставкэ үглөөдэрынь нээгдээ бэлэй. Барилдаашад, һур харбагшад, урилдаашад, волейболистнууд, футболистнууд мүрысөөгөө үргэлжэлүүлээ. Һур харбагшадай дундаһаа. Агын аймагай Жаргал Содномов илажа гараа. Буряад барилдаагаар болоһон мүрысөөнэй түгэсхэлдэ Верхнеудинска аймагай Ботхонов, Монголой түлөөлэгшэ Илхац гэгшэд уулзаад, Ботхоновынь илажа гараа һэн.

Зунай театрта колхозник-ударнигуудай хоёрдохи республиканска съезд нээгдээ бэлэй. Съездын делегадууд колхозойнгоо ажал хэрэгүүд тухай хөөрэбэ, ерээдүйнгөө хараа зорилгонуудаа тодорхойлбо.

Г. БАНЧИКОВ,
түүхын эрдэмэй кандидат.

Прибайкалиин районой Ильинкэ тосхоной баруун захада үзэсхэлэн гоё газарта «Березка» гэжэ пионернүүдэй лагерь оршодог юм. Эндэ Улаан-Үдын эмшэдэй, «Бурятгеология» нэгэдэлэй, мүн бусад эмхи зургаануудай хүдэлмэрилэгшэдэй 340 үхибүүд амарна.

Педагогическа бүлэгтэ гушаад хүмүүжүүлэгшэд, пионервожатанууд, багшанар хүдэлнэ. Улаан-Үдын 1-дэхи педучилищиин 4-дэхи курсын эгээл бэрхэ 11 студентнэр пионервожатаар хүдэлжэ, практика гаража байна. Лагериин ахалагша пионервожата Вера Ильинична Карбаннова түрүүшын жэл хүдэлөөшье һаа, коллектив соогоо хүндэтэй болоо.

Үглөөнэй 8 часта лагерьта Улаан-Үдын 20-дохи һургуулиин 6-дахи классай һурагша Гера Потёмкин үхибүүдые һэрюулдэг бэрхэ горнист юм.

Пионернүүдэй лагериин медпунктые даагша, үнинэй врач Ольга Алексеевна Феколина үхибүүдтэ мэдээжэ болонхой. Медсестранууд Любовь Арефьева, Ирина Гомбоева гэгшэд үхибүүдэй элүүр энхые һайнаар сахина.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: үхибүүдэй аяма халуунда шумбажа байхыень харуулна.

С. БАЛДУЕВАЙ фототекст

МАНАЙ ХӨӨРЭЛДӨӨН

ЕХЭ ЮУМЭН ХЭГДЭЭ

Буряадай АССР-эй байгуулагдаһаар жабхаланта 60 жэлэй ойе угтуулан, хото городууд ба хүдөө нютагуудаа болбосон түхэлтэй болгоё гэһэн үүсхэл Зэдын болон Мухар-Шэбэрэй районуудай ажалшад гаргаһан байгаа. Манай корреспондент районно Совèдүүдэй гүйсэдкомуудай хэдэ хэдэн түрүүлэгшэнэртэ хандажа, энэ талаар район доторо ямар хүдэлмэри хэһэн тухайгаа хөөрэжэ үгэхыень гуйһан байна. Тэдэнэй харюу эндэ толилогдобо гээшэ.

Прибайкалиин районно Совèдэй гүйсэдкомой түрүүлэгшэ Ф. И. САВЕЛЬЕВ:

Буряадай АССР-эй байгуулагдаһаар 60 жэлэй ойе нэрэтэй солотойгоор угтаха талаар хэмжээ ябуулганууд районой бүхы сельскэ, поселково Совèдүүдтэ бэелүүлэгдэхээр байгша оной эхээр хараалагдаа һэн.

Февраль һарада районой бүхы сельскэ, поселково Совèдүүдэй гүйсэдкомуудай түрүүлэгшэнэрэй, районно Совèдэй гүйсэдкомой таһагуудые даагшанарай зүблөөн үнгэргэгдөө һэн. Тиихэдэ март һарада эрхим һуурин тосхон, үйлсэ, гэр байра гэһэн харалга-конкурс район доторoo соносхоо һэмди.

Апрель һарада районно Совèдэй гүйсэдком «Буряадай АССР-эй 60 жэлэй ойе угтуулан, һуурин тосхонуудаа болбосон түхэлтэй болгохо талаар Ильинкын поселково, Турунтаевска сельскэ Совèдүүдэй гүйсэдкомуудай хүдэлмэри тухай» асуудал хаража үзөөд, дутагдалнуудаа усадхахыень уялгалһан байна.

Юрэнхыдөө нютагай Совèдүүд, районой предприятинууд, организацинууд болон эмхи зургаанууд һуурин тосхонуудаа болбосон түхэлтэй болгохо талаар нилээд хүдэлмэри ябуулаа. Тодорхойлон хэлэбэл, 5 һарын туршада 12870 модод һуулгагдаа, 2602 погонно метр ута хашаа шэнээр баригдаа, байрануудай 12330 дүрбэлжэн метр нюур тала шэрдэгдээ, сагаадагдаа. 31,5 километр ута харгы, 4816 погонно метр палисаднигууд заһабарилагдаа. Харуулан ойлгуулха хэрэгсэлнүүд шэнэлэгдээ.

Районой соёлой гуламтануудта элдэб янзын выставканууд, фотомонтажнууд, уншагшадай конференцинүүд үнгэргэгдэнэ.

Түнхэнэй районно Совèдэй гүйсэдкомой түрүүлэгшын орлогшо В. Б. ТАНХАЕВ:

Буряадай АССР-эй байгуулагдаһаар 60 жэлэй ойе угтуулан, һуурин тосхонуудаа болбосон түхэлтэй болгохо тушаа Зэдын ба Мухар-Шэбэрэй районуудай ажалшадай гаргаһан үүсхэлые халуунаар дэмжээ һэмди. Манай районой сельскэ болон сомоной, поселково Совèдүүд арбан нэгэдэхи табан жэлдэ һуурин тосхонуудаа болбосон түхэлтэй болгохо талаар үргэн хэмжээ ябуулгануудые хараалаа һэн. Тиихэлээ байгша оной түрүүшын хахад жэлдэ—республикын байгуулагдаһаар 60 жэлэй ойн һайндэр болотор ехэ хүдэлмэри хэгдэбэ гээшэ.

Байгша оной апрель—май һаранuудта районой түб Хэрэн тосхоной, мүн ажахынуудай түб һууринуудай харгынуул, тротуарнууд заһабарилагдаа, 300 дүрбэлжэн метр талмайтай харгынууд асфальтаар хушагдаа, 1700 гаран модод һуурин тосхонуудта һуулгагдаа. Хаа хаанагүй ариг сэбэрые сахиха, үйлсэнүүдээ бог шоройһоонь сэбэрлэхэ, шэнэ хашаануудые бариха, палисаднигуудаа заһабарилха гэхэ мэтэ бүхы хүдэлмэридэ хүн зон эдэбхитэйгээр хабаадаа гээд тэмдэглэхэ шухала. Шэнэ гэр байранuудые, ясли-садуудые, соёлой, худалдаа наймаанай болон бусад объектнүүдые саг болзоортонь ашаглалгада оруулха тушаа хэмжээнүүд абтана. Эдэ бүхы хүдэлмэринэмнай сельскэ болон сомоной, поселково Совèдүүдэй гүйсэдкомуудта байгуулагдаһан тусхай комиссинууд хүтэлбэрилнэ.

Бэшүүрэй районно Совèдэй гүйсэдкомой түрүүлэгшэ С. Г. САНЖИЕВ:

— Республикынгаа 60 жэлэй ойе угтуулан, районоймнай ажалшад дээшэлүүлэгдэһэн социалис уялгануудые абажа, тодорхой хэмжээ ябуулганuудые хараалһан байгаа. Бага-Куналейн, Гушадай, Дээдэ-Мангиртын, Кировскэ болон бусад сельскэ Совèдүүдэй ажалшад хүдөө ажахын продукци үйлэдбэрилхэ талаар хахад жэлэйнгээ түсэбтэ даабаринуудые амжалтатайгаар дүүргэжэ байна. Бидэнэр бүхыдөө 2 мянган центнер мяха, 2 мянган центнер һү түсэбһөө гадуур гүрэндэ тушаахаар хараалнабди.

1983 ондо тус б... 2 байратай 57 гэр бари... хараалаа һэмди. Респ... кын ойн һайндэр болото... ёр байратай 24 гэр ашаг... гада оруулбабди. Тии... хэдэн һургуули, хүү... саад баригдажа дүүр... лоо.

Һуурин тосхонуудаа ... босон түхэлтэй болгохо ... лаар нилээд оролдолго ... гагдана. Жэшээлхэдэ, ... ниин сельскэ Совèдэй ... дээрэхи харгынууд за... рилагдаа, 430 модон ... гагдаа, 115 погонно ме... лисадник баригдаа. Тэ... лэн Гушадай сельскэ ... дэй хүн зон 950 модо, ... Куналейн 2700 модо т... Район доторнай бүхыд ... дэб түрэлэй 10.500 ... һуулгагдаба. Олон гэр ... палисаднигууд, хаша ... шэрдэгдээ.

Район доторнай с... гээрэлэй ехэ хүдэлмэри ... лагдана. 40 коллектив ... һайханай харалгада ... даа. Бага-Куналейн, Г... тын, Гушадай, Хэ... сельскэ Совèдүүдэй ... шад илангаяа эдэбхит... хабаадаа.

Республикынгаа 60 ... ойдо зорюулан, абаһа... циалис уялгануудаа б... сүм дүүргэбэбди.

МЭДЭЭЖЭ ХҮН ТУХАЙ ЗҮЖЭГ

Уссурийскһаа холо бэшэ оршодог Покровско районой соёлой байшангай дэргэдэхи арадай театрай актернууд түрэл нютагайнгаа ажабайдал тухай сценэ дээрэһээ хөөрэбэ. Тэдэнэр «Газарай басаган» гэжэ зүжэг найруулан табихадаа, Алас Дурна хизаарай таряашадай үдэр бүриин ажалые, үндэр ургасын түлөө тэдэнэй тэмсэлые харуулһан байгаа.

Зүжэгэй гол героиниин образ харахадаа, тэндэхиин нютаг нугымнай Любовь Яковлевна Филякова гэжэ абаһаар лэ таниһан юм. Коммунист, томо ажахынуудай нэгэн—«Фадеевский» совхозой хүтэлбэрилэгшэ, партиин XXVI съездын делегат Л. Я. Филякова тухай арадай театрай режиссер Б. Мекеровэй бэшэһэн зүжэг хөөрэнэ.

Покровско һууриндa театрай бии болоһонһоо хойшо 25 жэл үнгэрөө. Энэ сагай хугасаа соо тэндэ классикын болон мүнөө үеын драматургиин олон зохёол табигдаһан байна. Тиигэбэшье поли болон фермын баатарнуудта — хүдөөгэй ажалшадта зорюулагдаһан зүжэгүүд театрай репертуарта гол һуури эзэлдэг зандаа.

(ТАСС-ай корр.).
Уссурийск.

ҺАЛБАРАН ХҮГЖЭҺЭН НЮТАГ

Октябриин революциин урда тээ манай Никольск тосхон ямархан байһан хаб гэһэн бодол хирэ-хирэ болоод лэ толгойдомни түрэдэг. Нютагайнгаа үбгэд, хүгшэдтэй уулзахадаа, үни үнгэрһэн урдын саг тухай, байдал тухай һонирхон асуужадамни одоол удхатай түүхэ уудалһандал хөөрэжэ үгэдэг заншалтай юм.

Агуу Октябриин революциин урда тээ миниин түрэһэн тоонто нютаг бусадһаа илгаршагүй, үмхи хара урса гэрнүүдтэй багахан тосхон холоһоо тэбхыжэ харагдагша һэн. Һууриндамнай эрдэм номтой нэгэшье хүн үгы бэлэй. 1912 ондо манай эндэ медицинын фельдшер мэргэжэлтэй нэгэ хүн холоһоо ерэжэ байрлаһан гэлсэдэг. Тезд энэ эмшэндэ аргалуулха хүн тэрэ үедэ хомор байгаа. Бурхан шажанда һүзэглэдэг байһан улад зон медицинэдэ найдадаггүй байгаа бшуу.

Барга харанхы хаанта засагай үедэ хүнэй наһан дүшэнһөө дээшэлдэггүй шахуу бэлэй. Манай Никольскын хүн зон гол түлэб газар элдүүрилжэ, ороохо таряа, хартаабха, овощ, карижа, үлэ хоолоо залгадаг байгаа. Үгытэй ядуу таряашад газараа модон анзаһаар элдүүрилжэ, тарилгаяа бар хүсөөрөө үнгэргэдэг һэн. 1922 ондо манай эндэ анха түрүүшынхээ морин плуг асарагдажа, барга харанхы улад зониие нилээд гайхуулһан гэлсэдэг.

Арад зондо зол жаргал асарһан Агуу Октябриин гэрэлтэ һайхан толониие Никольск тосхонойхид омог баяртайгаар угтаа бэлэй. Нютагаймнай түрүү үзэлтэй Зиновий Зуев, Федул Калашников, Никифор Брылев болон бусад Совет засагай түлөө улад зониие тэмсэлдэ хүтэлбэрилһэн байха юм.

Хүлгөөтэ 1930 оной хабар Никольск тосхонойхид хамтаржа, газар элдүүрилхэ ТОЗ байгуулаа, хүтэлбэрилэгшөөрнь Забайкалиин партизануудай хүдэлөөндэ эдэбхитэйгээр хабаадалсаһан Епифан Григорьевич Ерофеев һунгагдаа һэн. Иигэжэ үмсын ажалтай үгытэй ядуу таряашад хамтын ажалда эдэбхитэйгээр орожо захалһан. Удаадахи 1931 ондо ТОЗ-ой орондо түрүүшын «Красный партизан» колхоз эмхидхэгдээ һэн. Энэл оной август һарада үшөө хэдэ колхоз мүндэлөө бэлэй. Тиин 1933 ондо эдэ жэжэ ажахынуудай орондо хоёр томохон—Ворошиловай, Лебедевэй нэрэмжэтэ колхозууд байгуулагдаһан юм. Һүүлдэнь 1950 ондо эдэ колхозууд хамтаржа, агуу вождиингоо нэрые мүнхэлэн, Ленинэй нэрэмжэтэ колхоз эмхидхэгдээд, правлениин түрүүлэгшөөр И. И. Михайлов һунгагдаа бэлэй.

Шэнэ байдалай түлөө тэмсэлые коммунистнууд ударидадаг байгаа. 1927 ондо Никольск тосхондо түрүүшын партийна ячейкэ байгуулагдаа һэн. Тиихэдэ түрэл нютагтамнай түрүүшын коммунист Иван Игнатович Брылев байгаа юм. Анханда попой хүбүүн Иван Брылев эсэгынгээ һургаалһаа арсажа, үгытэй ядуу арад зоной һаналые дэмжэһэн түрүү үзэлтэй хүн бэлэй. Тэрэ үедэ партийна ячейкэдэ коммунистнууд И. Иванов, Е. Ерофеев, К. Калашников, И. Калашников гэгшэд оронхой һэн.

Эсэгэ оронoo хамгаалгын Агуу Ехэ дайнай үедэ манай тосхонһоо фронт мордоһон 381 эрэшүүл ёһотой баатаршалгануудые гарган, ами наһаа гамнангүй дайлалдаа. Олон хүн орден, медальнуудаар шагнагданхай, түрэл нютагаа бусаһан байха. Дайнай хүшэр хүндэ жэлнүүдтэ бүхы хүбүүдээ, эрэшүүлээ фронт мордохуулһан эхэнэрнүүд, үбгэд, хүгшэд, үхибүүд харата дайсаниие дарлсаха хэрэгтэ горитойхон хубитаяа оруулалсаһан байха юм.

Фашизмын һамна бута сохигдоһоной удаа арадай ажахые һэргээн бодхоохо гээшэ бэлэн бэшэ бэлэй. Эдэ хүшэр хүндэ жэлнүүдтэ Никольскын хүн зон ехэ багагүй бүхы хүсэеэ элсүүлэн, үсэд шангаар ажаллажа гараа.

Мүнөө Никольск тосхондо түбхинэһэн Ленинэй нэрэмжэтэ колхоз район дотороо эгээл томо ажахынуудай нэгэн болонхой. Олон һалбаритай тус колхоздо 8749 гектар хахалагдадаг газар даалгаданхай. Мүн ажахыда 2100 үхэр мал, 107000 хонин хэдэн һүрэг болгогдонхой атарһан бэлшээдэг. Тиихэдэ хүшэр хүндэ диилэнхи ажалынь оньһожоруулагданхай гэхэ гү, али бүхыдөө 74 трактор, 50 автомашина, ороохо таряанай гушаад комбайн болон хүдөө ажахын элдэб олон машина, техникэ бүтээсэтэйгээр хүдэлгэгдэнэ.

Энэ хугасаа соо колхознигуудай һуудал байдал, тосхоной шарай эрид хубиланхай. Мүнөө эндэ эрдэм һургуулигүй хүниие олохонь бэрхэтэй. Нютагаймнай зуу шахуу хүбүүд, басагад дээдэ болон дунда һургуули дүүргэнхэй ажаллана. Колхозой урган хүгжэжэ байгаа һалбаринуудые дээдэ эрдэмтэй агроном, зоотехник, ветеринарна врач, инженер-механик, инженер-энергетик, инженер-барилгашан, экономист-агрохимик, бухгалтер-экономист мэргэжэлтэй, эмхидхэхы, хүтэлбэрилхы бэлиг шадабаритай мэргэжэлтэд хүтэлбэрилнэ.

Тосхоной үргэн ута үйлсөөр гэшхэлхэдээ, соёлой байшангай, библиотекын, фельдшерскэ пунктын, хэлхээ холбооной үндэр томо байшан гэрнүүдэй тэбхын жэрыхыень заабол харахат. Мүнөө энэ колхоздо шэнэ барилга улам үргэнөөр ябуулагдана. Һүүлэй жэлнүүдтэ эндэ 500 гаран һурагшадай багтаамжатай дунда һургуулиин байшан, спортын зал, столово баригдажа ашаглагдаа. Мүн энэ тосхондо өөрын хизаар ороноо шэнжэлгын музей эмхидхэгдэнхэй. Жэл бүри колхозой барилгашад байрын 10—12 гэр шэнээр барижа ашаглалгада тушаана.

Түрэл республикынгаа 60 жэлэй ойе угтажа байһан Никольск тосхондо ажаһуугшад эрхим амжалта түйлахаар зэһэнхэй ажаллана. Элдэб үндэһэ яһанай хүн зон нэгэ бүлэ соохидол эбтэй зэтэйгээр хүдэлмэрилжэ байнхай. Ажалша, хүндэмүүшэ хүхюун эндэхи хүн зоной эршэтэ ажалаар түйлагдаһан илалта үндэрөөр сэгнэгдэдэг. Жэшээлбэл, нёдондоной дүнгөөр Ленинэй нэрэмжэтэ тус колхозой коллектив республикын Хүндэлэлэй самбарта бэшэгдээ бэлэй.

Ажалаараа алдаршагшад эндэ олон. Жэшээлбэл, һаалишад З. Валиулина, И. Брылева, хонишод А. Варфоломеев, И. Брылев, механизаторнууд Н. Брылев, Л. Варфоломеев болон бусад ажалдаа заабол эрхим амжалта түйладаг заншалтай.

Эдэ үдэрнүүдтэ Мухар-Шэбэрэй районой Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой гэшүүд ойн баярта жэлдэ гүрэндэ 10000 центнер һү, 3600 центнер мяха, 400 центнер нооһо, 14000 центнер ороохо таряа, 400 центнер хартаабха худалдахаар абаһан уялгаяа сүм дүүргэхын түлөө бүхы хүсэеэ элсүүлэн ажаллажа байнхай.

П. МУРЗИН,
журналист.

«БАЙГАЛАЙ ТОЛОН» ГЭЖЭ ФЕСТИВАЛЬ

Буряадай АССР-эй 60 жэлэй ойдо зорюулагдажа, Сибирь болон Алас Дурна зүгэй хото городуудай эрхим бэрхэ эдир шатаршадай дунда «Байгалай толон» гэжэ фестиваль Улаан-Үдэ хотын соёлой болон амаралтын саад соо болоко байна. Физическэ культура ба спортын городской комитет тэрэниие эмхидхэбэ.

Благовещенск, Петропавловск-Камчатский, Эрхүү, Братск, Ангарск, Красноярск, Шэтэ, Барнаул болон Прокопьевск хотонуудай эрхим түрүү команданууд мүрысөөндэ хабаадана. Долоон командa манай хотые түлөөлнэ.

Красноярскын, Шэтын, Благовещенскын, Камчаткын, Эрхүүгэй команданууд һайн һорилго бэлэдхэлтэй байһанаа харуулна.

Түрүүшын наадандa красноярскынхид Барнаулай командые 5:0 тоотойгоор шүүгээн, хоёрдохи уулзалгада Благовещенск хотын нэгэдэхи командатай уулзахадаа, 2,5:2,5 тоотойгоор тэнсэһэн, гурбадахи наадандаа Камчаткын командые 3:2 тоотойгоор илаһан байгаа.

Благовещенскын нэгэдэхи команда түрүүшын үдэр Эрхүүгэй хоёрдохи командые 5:0 тоотойгоор шүүбэ. Удаадахи хоёр наадандa тэдэ Красноярскын ба Шэтын нэгэдэхи командануудтай тэнсэһэн байха юм.

Манай хүрлиэнэр—Шэтын нэгэдэхи командын эдир шатаршад түрүүшын уулзалгада Улаан-Үдын «Урожай» бүлгэмэй командые 4:1 тоотойгоор шүүһэн аад, хоёрдохи, гурбадахи наадануудта Улаан-Үдын 1-дэхи ДЮСШ-гай ба Благовещенскын нэгэдэхи командын спортсменүүдтэй тэнсэбэ.

Даб дээрэ манай 2-дохи ДЮСШ-гай команда яһала һайнаар наадана. Нютагайнгаа «Локомотив» ба үшөө нэгэ командые тус тустань 3:2, 4:1 тоотойгоор илаа һэн. Удаань «Сагаан тэргэ» гэжэ командые 4,5:0,5 тоотойгоор шүүгээд, дүн хамта 11,5 очкотойгоор түрүү һуури эзэлжэ ябана.

Л. ГАРМАЕВА,
түрысөөнэй судья.

БУРЯАДАЙ АССР-эй БАЙГУУЛАГДАҺААР 60 ЖЭЛЭЙ ОЙДО ЗОРЮУЛАГДАЖА, УЛААН-ҮДЭ ХОТОДО ҮНГЭРГЭГДЭХЭ ҺАЙНДЭРЭЙ ХЭМЖЭЭ ЯБУУЛГАНУУДАЙ ТҮСЭБ

Июлиин 1 (пятница)

11.00 — Ц. Сампиловай нэрэмжэтэ уран зурагай музейдэ Арадай ажахын түйлалтануудай республиканска выставкэ нээгдэхэ.

14.15 — КПСС-эй обкомой болон республикын Верховно Совèдэй баярай суглаанда хабаадагшад Совèдүүдэй талмай дээрэ В. И. Ленинэй хүшөө мэтнигай дэргэдэ баглаа сэсэгүүдые табиха.

15.00 — Республикын 60 жэлэй ойдо зорюулагдаһан КПСС-эй областной комитедэй ба Буряадай АССР-эй Верховно Совèдэй баярай суглаан.

22.00 — Һайндэрэй фейерверк.

Июлиин 2 (суббото)

10.00 — Республикын 60 жэлэй ойдо зорюулагдаһан спортивна-театрализованно һайндэр Буряадай АССР-эй 25 жэлэй ойн нэрэмжэтэ стадион дээрэ эхилхэ.

18.00 — «Магистралиин галнууд» гэжэ искусствын фестиваль Буряадай АССР-эй 25 жэлэй ойн нэрэмжэтэ стадион дээрэ нээгдэхэ.

Июлиин 3 (воскресени)

10.00 — «Сурхарбаан» — спортын һайндэр республиканска ипподром дээрэ эхилхэ.

14.00 — Уран зохёолой-фольклорно һайндэр Этнографическа музей соо болохо.

18.00 — «Магистралиин галнууд» гэжэ искусствын фестиваль Буряадай АССР-эй 25 жэлэй ойн нэрэмжэтэ стадион дээрэ үнгэргэгдэхэ.

ПРАВДА БУРЯТ...

Нэгэдэхи хууда... «Республикын ойн ба... габшагай ажал» — с... бари. «Сагаан алтая... рээр абая» — С. ... статья. «Москвада ... га болобо» — ТАСС... териал.

Хоёрдохи хууда... «Буряадай АССР-эй ... лэй ойдо. Һайндэрэй... гүүд» — суглуулбари. ... дал шиидхэгдэнэгүй» ... Гонтаревай, А. Ск... С. Смирновой, Л. ... нагай, М. Бабинцев... тья.

Гурбадахи хуу... Ленинэй гвардиин ... шэд. «Хүсэ шадалаа ... гүй» — А. Барт... статья.

Дүрбэдэхи хуу... «Түрүүшын ойн х... дэ» — Г. Банчико... тья. Уласхоорондын ... сэлнүүд Соносхолну...

СЭНХИР ЭК...

НЭГЭДЭХИ ПРО...

Москва. 8.55 — ... гын программа. 9.00 ... мя». 9.35 — Үглөөн... стика. 9.50 — Му... нүүд. 10.25 — «Ори... һэн дуунай-инстру... ансамбль наадаха. «СССР-эй Гүрэнэй ш... уреат, СССР-эй Вер... ведэй депутат, СС... ай гэшүүн-корр... Н. А. Логачев һу... уулзаха. 11.30 — «... пе с Рихтером» г... жуулга. 12.35 — ... нин (12.40 хүрэтэр... Шэнэ һонин. 15.35 ... тата фильмүүд. 16. ... вет уран зурагай ... Е. А. Кибрик. 17.15 ... тарай һургуули».

Улаан-Үдэ. 17.45 ... дай АССР-эй 60 ... до. Улаан-Үдын студ... нэгэ үдэр» гэһэн ... 18.05 — «Байгал» — ... лэй программа. 18... ряадай АССР-эй 60 ... до. 18.50 — Кино...

Москва. 19.00 — ... мэн ажалшадай лен... верситет». РСДРП-г... дын 80 жэлэй ой... «Мүнөөдэр — түб... дээрэ». 20.00 —Скр... рэ наадагшадай кон... «Хүн, Газар дэлхэ... сэ». 21.00 — Белору... эй Гүрэнэй оперо... академическэ теат... кунчик» гэһэн зүж... «Время» 22.35 — ... ковскиин «Щелкун... дэй үргэлжэлэл. 23... ноедэр —түби дэ... рэ». 23.50 — Эрд... рүүлгын фильмүүд...

ХОЁРДОХИ ПР...

Москва. 12.55 — ... гын программа. 1... дэм дэлгэрүүлгын ... 13.20 — «Дохёогоо ... нисткар!». 14.05 ... фильмнүүд. 14.40 ... дэлгэрүүлгын ... 15.10 — Испан ... — «Город приня... һайханай фильм. ... нэ һонин.

Улаан-Үдэ. 17.00 ... тата фильм. 17.35 ... холнууд.

Москва. 17.45 ... 18.15 — «Залууш... сууд». 18.30 — ... церт.

Улаан-Үдэ. 19.00 ... тата фильм.

Москва. 21.00 — ... нойрсогты, багаш... — «Танай бэшэ... хүгжэмтэ дамжуу... «Время». 22.35—«... проходном двор... ритэй уран һай... (4-дэхи сери).

Редак...
Р. Б. ГАРМ...

МАНАЙ АДРЕС, ТЕЛЕФОНУУД: ИНДЕКС: 670000

г. УЛАН-УДЭ, ул. КАЛАНДАРИШВИЛИ, 23, редактор—2-50-96, приемная—2-54-54, зам. редактора—2-68-08, зам. редактора—2-62-62, отв. секретарь—2-50-52, секретариат—2-66-76, отделы: партийной жизни—2-34-0.., пропаганды—2-56-23, промышленности и строительства—2-61-35, сельского хозяйства—2-64-30, 2-63-86, советского строительства и быта—2-69-58, культуры и школ—2-60-21, 2-57-63, информации—2-60-91, переводов—2-54-93, писем и селькоров—2-67-81, корректорская—2-35-.., выпускающие—2-35-95, отдел объявлений—2-65-54.

Республиканская типография Государственного комитета Бурятской АССР по делам издательств, полиграфии и книжной торговли, г. Улан-Удэ, ул. Ленина, 35. Н-00554. Заказ № 150. Индекс 04649.